

The Project Gutenberg eBook of Karkurit, by Aleksis Kivi

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Karkurit

Author: Aleksis Kivi

Release date: April 1, 2004 [EBook #11891]

Most recently updated: December 26, 2020

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KARKURIT ***

Produced by Tapio Riikonen

KARKURIT

Näytelmä viidessä näytöksessä

Kirj.

ALEKSIS KIVI

1919.

JÄSENET:

PAROONI MARKUS, Viitalan omistaja.

TYKO, poikansa.

PAROONI MAUNO, Kuuselan omistaja.

PAULI, poikansa.

ELMA, tyttärensä.

NIILO, Markuksen ottopoika.

HANNA, Maunon kasvatetytär.

YRJÖ.

MARTTI, pehtoori Kuuselassa.

Eräs paimenpoika Viitalassa.

Eräs akka.

Tapaus on Suomessa.

ENSIMÄINEN NÄYTÖS

(Metsäinen tieno; perillä avara näky-ala. Elma ja Hanna tulevat.)

HANNA. Mun sisareni, tuossa näkyy tie!

ELMA, Ja koto tuolla; eksymisen vaara
Ei enään uhkaa meitä, ole rauhass',
Me Tornivuorella jo seisomme.

HANNA. Mä pelosta jo olin levoton
Ja kovin sykkii sydämmeni vielä.
Mut kiitos taivaan! tuolla Viitala,
Ja kuusistossa tuolla Kuusela,
Se koto armas!

ELMA. Mutta kauvan toki
Ei ollakaan se kotonamme saa;
Me kohta sieltä karkoitetaan pois,
Sen tekee herra Markus armoton.

HANNA. Oi aika murheellinen!

ELMA. Koivikossa
Sä näet Viitalan. Ja huomaa, Hanna
Kuin kuningatar lemmekäs hän katsoo
Päin Kuuselaan, ja hymyileepi sille
Taas Kuusela kuin jalo kuningas;
Mut miksi toki, koska itse luonto
Näin lempeen kehoittaapi, miksi toki
Ne kaksi, hallitsijat kartanoin,
Näin vimmatusti toinen toistaan vainoo?

HANNA. He eivät näe vihans pimeydess'
Kuink' ihanaa on ystävinä elää.

ELMA. Mut katsos tuota kanervaista nummee
Ja vuorta Kumajan sen takana.
Lomasta pilvein sinne päivä paistaa
Ja jylhä vuori hohteheessa seisoo,
Ja sielun' ihmeellisest', armahasti
Nyt riutuu nähdessäni tämän näyn.
Oi! kerran anastaapi lemmen voima
Maan pinnan asujamet, ja he silloin,—
Nyt toinen toistaan raadellen kuin pedot,
Käs' kädessä he silloin käyskelevät,
Ja riemu kaikuu kaukaisimpiin ääriin.

Mut missä lienemmekään silloin me?
He muistavatko meitä, kutsutaanko
Meit' ilojuhlaan suureen vierahaiksi?
Jaa, mitä tiedämme? Mut ehkäpä
Kuin haamut sumupilvein kierroksissa
Me heidän päällä kiitelemme
Ja iloitemme heidän ilostaan.

HANNA. Taas haaveksii sun mieles. Murheen auer,

Miks' ei se enään otsaltasi poistu?
Alakuloisuuden tummaan hämärään,
Sä eksyt enemmän ja enemmän.

ELMA. Miks' kadotin mä armaan kultasein?
Miks' kadotin mä sankarini, Tykon?

HANNA. Hän tulee vielä, se on uskoni.

ELMA. Ah, näkisinkö hänen viel'? Oi päivä
Ja hetki autuas!—Mun Tykoni,
Oi riennä tänne mailta kaukaisilta!
Sua vartoo Pohjan sammalvuorilla
Sun uskollinen, murehtiva neitos.
Mut josko, niinkuin kerrotaan,
Sun sota surmasi, niin miksi enään
Mä valittaisin? En, vaan katsantoni
Päin kuolon maahan tahdon teroittaa
Ja hiljaa vuottaa hetkein lyömistä.
Mut jospa, niinkuin myöskin maine sanoo,
Sä vankeuden synkässä yössä istut,
Niin kahlees katkaise ja kiidä tänne
Läpi vihollisen maan kuin hirmumyrsky;
Mut ehdittyäs kotomaahas viimein,
Se myrsky olkoon lempee liehaus.—
Mut hän ei tule, tässä seison mä
Nyt suojatonna, koska lähestyy
Mua koetus ja kiusa kamala.
Mä, sitä aatella, kauhistun.

HANNA. Sen tiedän. Meitä kumpaistakin kohtaa
Se onni ankara.

ELMA. Et tiedäkään.

HANNA. Mitä tarkoitat? Meitä uhkaisko vielä joku pahempi?

ELMA. Minua.

HANNA. Oi, selitä!

ELMA. Sinä tiedät, että isäni talo ja tavarat ovat kohta hänen suurimman vihamiehensä, Viitalan herran, kädessä. Mutta taitaapa nyt tapahtua näin. Niilo tarjoo isälleni lunastimet, joilla isäni voi päästä vaikeasta ahdingosta, mutta ehdolla, joka sydämmeni pantiksi panee.

HANNA. Mikä syy on sinulla luulla niin?

ELMA. Senkaltaista jotain on tekeillä heidän välillensä, sen olen huomannut, ja olenpa saanut jo isältäni joitakuita viittauksia sinnepäin. Salaisuudessa toki on tapahtuva kaikki.

HANNA. Isäskö olis niin armoton?

ELMA. Ehkä epäilyksen vimmassa.—Mutta sano, taitaisitko lempiä Niiloa. En kysy tätä aatellen niinkuin tahtoisin häneen koskaan suostua; ei, vaikka olis hän Tykoa kauniimpi vielä. Mutta miksi haastelen kauneudesta? Onhan lupaus vapaa, pyhin vala mun sitonut omaan kihlattuuni ijankaikkiseksi.—Niin, mille tuntuu sinusta Niilo? Minusta on kasvoissansa jotain inhottavaa.

HANNA. Koska sielumme kerran yhden on valinnut, ei huomaa se enään muiden kauneutta.

ELMA. Sinä tiedät sen?

HANNA. Hyvin tiedän sen.

ELMA. Sä lemmit? Ken on sun lemmittysi?

HANNA. Siis tahdot tiedon. Hän ei ole tässä, kaukana hän on.

ELMA. No, sano.

HANNA. Kuule sitten. Häntä, joka Tykosi kumppanina läksi sotahan vieraille maille, häntä muistelen

aina.

ELMA. Veljeäni? Mitä ilmaisit ja miksi et ennen?

HANNA. Oi! sitä kainostelin sinulle tunnustaa.

ELMA. Erositteko lujilla lupauksilla myöskin te?

HANNA. Ilman lupausta, ilman ainokaista sanaa lemmeestä. Nuori oli hän silloin, minä nuorempi vielä; mutta koska hän oli lähtenyt, niin tunsin syvän kaipauksen povessani, enkä ole häntä tainnut unohtaa, vaan suloisuudella muistelen häntä alati.

ELMA. Ja koska hän tulee, niin ottaa hän. sun kullaksensa.

HANNA. Sitä en rohkene toivoa.

ELMA. Toivo toki.—Siis molemmat me samalla ikävyyden oksalla vaikertelemme ja varromme heitä, ja jos emme heitä enään saa nähdä, niin yhdessä harmenemme, yhdessä murehdimme toinentoistamme lohdutellen.—Ken tulee pitkin tietä tuossa?

HANNA. Se suuri tietäjä-akka.

ELMA. Jolla on niin ihmeellinen voima katsoa tulevaisuuteen.

HANNA. Tapahtuvan sanotaan, mitä hän ennustaa. Hänelle en pistäisi kättäni minä. (Akka tulee.)

AKKA. Herran rauha teille, kunnioitettavat fröökinaät!

ELMA. Olkaat tervehditty, vanha eukko! Kauvan olette olleet näkymätönnä seuduillamme.

AKKA. Sentähden tuon terveisiä avaralta maailmalta.

ELMA. Vieläkö katsahtaa silmänne yhtä tarkasti kuin ennen kämmenen piirroksiin, joihin, niinkuin sanotaan, on kirjoitettuna elämämme kohtalo?

AKKA. Olenpa jo kovin vanha, fröökinaäni, vanha.

ELMA. Tässä on käteni. (Antaa hänelle kätensä.)

AKKA. Ah kuinka pieni ja korea käsi! ja hieno, samettihieno! mutta miksi nämät monet ristiviivat täällä?

ELMA. Sanokaat se itse.

HANNA (erikseen). Mikä rumuus hänen kasvoissansa. Väristyksen tunnen ruumiissani häntä katsellessani. Ja hänkö nuorena kuin ruusu kauniina hohti? Niinpä sanotaan. Lieneekö mahdollista?— Oi, vanhuus! sä äänetönnä, mutta varmaan meitä jokaista lähestyt. Mieltä masentava aatos! Ja muuttua näin rumaksi! Ei! Kauneus sydämessäni asukoon ja kuolemattoman sieluni ikuinen perintö-osa olkoon se kaukainen silmämäärä, johon alati katsahtelen, niin onpa muotoni herttainen vielä lapsieni lapsille, koska he suustani kuultelevat viisauden neuvoja.

AKKA (katseltuaan Elman kättä). Kohta murhe on lopussa. Sitä korppihaukkaa, joka tähtää nyt sydäntäs, et sinä pelätä tarvitse. Hänen siipensä lannistuvat ja hän lyyhistyy alas; sillä ylevä kotka kaukaisilta kukkuloilta on sun päälles iskenyt tulisen silmänsä. Hän luokses kiittää halki sumujen ja pilvein kuin nopea vasama, ja hänen saaliiksensa joudut sä, ja ravittu on hän ijankaikkiseksi.

ELMA. Teitä kiitän.

HANNA. Ihana ennustus.

ELMA. Ihmeellinen kyllä.

AKKA (Hannalle). Teidän kätenne myös.

HANNA. Ei, eukkoseni, en rohkene minä nostaa tulevaisuuteni esirippua. Ehkä eteeni kuvattaisiin tapauksia synkeintä lajia ja niin mun käsittäis levottomuus ja hyödytön murhe. Ei, ei! Minä olen tytyväinen siihen, mitä sisarelleni ennustitte, ja iloitsen hänen kanssansa.

ELMA. Käykäätkä luoksemme, vanha vaimo, ja saakaat maksonne.

AKKA. Te olette hyvä, fröökinaäni, aina hyvä.—Mutta rientäkäämme; läheneepä meitä kamoittava herran-ilma.

ELMA. Niin, rientäkäämme. (Menevät.—Martti tulee.)

MARTTI (yksin). Paljasta pahantekoa ja kiusaa Viitalan puolella. Peeveli heidät periköön! Enhän jaksakaan enään mä luutautinen kaakki, en muuta kuin huutaa kosta, kosta! Mitä taasen olen nähnyt, pistetään muiston tarkkaan talteen ja saavatpa saman takaisin vielä.—Mutta nytpä kaiketi pienet perkeleet ilmassa teiskaa ja sen havaitsevat tuhannet veljensä tahi tanssivat serkuksensa tuolla selkäluussani. Menkää kimpustani helvettiin, marssikaat Viitalaan ja tehkää parastanne. Penkkiin lyökää siellä se vanha karju, että hän röhkii ja rököttää kuin olis hän siemenissä. (Paimenpoika tulee.) Tuossa tulee Viitalan paimen. Kun nyt saisin hänen kauluksestaan oikein lujan nappauksen.

PAIMEN. Herra Martti, herra Martti! Ryöväriä! Uskokaat: kaksi partaista miestä kohtasin polulla tuolla. Kyselivätpä minulta näiden kartanoin nimistä, ketkä niitä hallitsevat ja löytyykö niissä koreita likkoja. Kuuselassa sanoin löytyvän sitä sorttia kaksi ja oikein aika heiskaleita, mutta että toinen niistä on kihlattu jo monta vuotta sitten, mutta sulhasensa on kuollut sotaan, ja sentähden on tyttöraiska päättänyt lopettaa päivänsä Kyöpelinvuorella santasäkki selässä.—Niin selittelin heille asioita, rupesinpa viimein tuumailemaan, olivatkohan kunnan miehiä, ja pois juoksin heistä että aho tömisi.

MARTTI. Poika, mitä jaarittelet? Tule likemmäs; sillä olenpa välimmiten vähän kuuro, niinkuin esimerkiksi nyt. Tule likemmäs ja haastele kovemmin. (Paimen liikenee häntä.)

PAIMEN. Ryöväreitä olen nähnyt.

MARTTI (iskee kätensä pojan kaulukseen). Nyt läksit ryövärtien käsistä karhun käpäliin.

PAIMEN. Herra pehtoori! Mitä vasten?

MARTTI. Huuda nyt ryövärit avukses.

PAIMEN. Mitä olen tehnyt?

MARTTI. Katsotko härkäis perään?

PAIMEN. Minä en ole härkäpaimen.

MARTTI. Kukapas heitä paimentaa, sinä juupeli?

PAIMEN. He käyvät ilman kaitsijaa metsässä.

MARTTI. Kuka heidän eteensä aidat murtaa ihmisten viljamaihin?

PAIMEN. En minä.

MARTTI. Juuri sama junkkari. Kyllä tiedän, ja tiedänpä että teet sen käskystä.—Kahta herraa sinä palvelet, ja molemmat kuuluu he Belsebubin polvilukuun. Sano heille tämä. Minä en pelkää heitä, en ensinkään. Viha ja alinomainen sapan karvastus on rohkaisnut minut kuin nälkä suden.—Kuinka jaksaa vanhempi isäntäs? Minä tarkoitan sitä vanhempaa pirua.

Paimen. Hyvin hän jaksaa.

MARTTI. Vanha saatana?

Paimen. Eli vanha patruuna.

MARTTI. Niin, niin, saatana on mailman patruuna ja herra. Niin, hän jaksaa hyvin niin kauvan kuin Kuuselan hevosen veri antaa nestettä hänen suonillensa. Sinä kaiketi näit, että hän ampui meidän urhean orhiin? Sano totuus, muutoin peittoon sinut kanankaaliksi. Näitkö?

PAIMEN. En nähnyt, enkä usko hänen tehneen sitä. Mutta huomатkaat, isäntäni oli vierasmiesten kanssa muistuttanut, ettette laskis hevosta laitumelle ilman koukkua kaulassa. Elikko meni aitaan.

MARTTI. Kitas kiinni, sinä vaivainen aidantakuinen; ja kuule nyt minkä toimen sinulle annan. Sano sille vanhalle sarvipäälle minulta, että hän on viheliäisin aatelismies Suomessa, että hän on iilimato, pullea hevosi-iili, mutta kylläpä hän lypsetään vielä. Sille nuoremmalle kaviorjalalle sanot sinä minulta, että hän on käen-poikanen, kurja käen-poikanen, joka rehottelee toisen pesässä; mutta muistuta häntä usein niin tapahtuvan, että pesään ilmauu muuriaisia, keltaruskeita, tulisia viholaaisia, ja silloin ottaa hänet peijakas. Niin, kaikki tämä sano heille vierasmiesten kuullessa. Muista se, sinä kanalja.

PAIMEN. No, no.

MARTTI. Jos et sitä tee, niin oletpa onneton, koska sinun tästälähin kohtaan.

PAIMEN. Täytyyhän minun se tehdä.

MARTTI. Jaa, jaa; se tee, jos mielit säästää selkääs.

PAIMEN. Mutta hellittäkäätkä kaulukseni.

MARTTI. Ei tällä hinnalla. Saatpa ensin vähän sauvastani; sillä tarvitsenpa hieman öljyä sydämmelleni. Onpa minulla ihana halu vähän pehmittää sinun kruununmaatias, koska olet armottoman kerkeä tekemään mitä muut sinua käskivät naapuriesi vahingoksi. Tiedätkö, sinä veitikkä, missä käskyssä kielletään pahanteko lähimmäistämme kohtaan?

PAIMEN (erikseen). Enpä sitä muista, minä onneton; mutta ehk'ei tiedä hän sitä itsekään; sillä sanotaanpa häntä huonolukijaksi myös.

MARTTI. Sanoppas: missä käskyssä?

PAIMEN. Kuudennessa.

MARTTI. Oikein vastattu. Kyllä sinä katkismukses osaat, mutta elätkö sen mukaan, junkkari? Mutta kas tässä pieni muistutus.

PAIMEN. Te ette saa lyödä minua.

MARTTI. Niinkö rukoilet? Herra Martti, antakaat armon olla oikeuden sijassa ja helpottakaat vähän hyvin ansaittua rangaistustani; sano niin, ja pääsetpä vähemmällä.

PAIMEN. Te ette saa lyödä minua.

MARTTI. Vai niin! Et nöyrry siis rukoukseen?

PAIMEN. Te ette saa.

MARTTI. Koetetaanpas. (Ukkosen jyräys kuuluu.)

PAIMEN. Kuulkaat ukkosen hirmuista jyrinätä. Polttihan sen kauhea vasama menneellä viikolla heinäladon Lautamajan niitulla. Oletteko sitä kuullut?

MARTTI. Minä annan tuhannen peeveliä ukkoselle. Hän tehköön työtänsä.—Selkääs saat. Katsos. (Lyö häntä sauvalla.) Jassoo! et meinaa huutaakaan, et sanaakaan hiiskua?—Jassoo! Entäs tämä. (Lyö häntä vielä kerran, mutta pudottaa sillä samalla sauvansa ja ottaa huutaen selästänsä kiinni.) Aih, aih! Kuolenpa!—Poika! Pysäy tähän, pysäy, jos et tahdo tulla syyppääksi kuolemaani! Aih!

PAIMEN. Mikä vaivaa teitä?

MARTTI. Mikä minua vaivaa, sinä kirottu penikka. Etkö tiedä, että olen kovin rasetettu leiniltä? Ymmärrätkös? Luutaudilta. Ja välistä iskee se kimppuuni kuin tahtois ampua selkäni poikki.—Aih! Ja kaikki tämä sinun tähtes, penikka.

PAIMEN. En minä teitä lyönyt.

MARTTI. Suus kiinni! ja pitele minua, etten pääse kaatumaan. Jos kaadun, niin olenpa hukassa enkä nosta ylös töppösiäni moneen tuntiin. Anna tänne sauvani. (Poika antaa hänelle sauvan ja tukee häntä.)

PAIMEN. Ettekö ole kysellyt apua tohtooriltä?

MARTTI. Jaah! Tohtoripa tässä kyllä auttais.

PAIMEN. Kuinka olette saaneet tämän luutaudin?

MARTTI. Ole ääneti; se ei kuulu sinuun.—Katsos nyt, kuinka minä teen. Sovitan sauvani tänne taakse, likistän sen käsivarsillani lujasti vasten selkääni ja pistän molemmat kourani housuin lakkareihin. Kas näin. Tämä auttaa vähän. Taluta minua nyt käsikynkästä selvälle tielle ja katso, etten peevelin tähden pääse kaatumaan. (Käyvät; poika taluttaa häntä.)

PAIMEN. Elkää nyt kaatuko vaan.

MARTTI. Ole minua varoittelematta, sinä nalliainen, sammakko. Ja jos nyt havaitsen—aih! kuolenpa—jos nyt havaitsen pientäkin klippari-naurua huulillas, niin lyönpä leukas lukkuun.

PAIMEN. Surkeatahan tämä on. Voi, että näin piti käymän! Voi, voi!

MARTTI. Elä siinä itke jollottele, vaan taluta minua koreasti. Aih, aih!

(Katoovat.—Tyko ja Pauli, karkutiellä. Uraalin aarnioista tulevat.)

PAULI. Seis, ystävän'!

TYKO. Oi! missä seisomme!

PAULI. Tuoss' ompi kotokylä.

TYKO. Niin; mä näen,
Vaan uskoa en tahdo mitä näen.

PAULI. No, silmäm' harhailee. Me istumme
Uraalin kaivantojen syvyydessä
Ja kodost' uneksumme kaukaisesta.

TYKO. Ei! Tornivuorella me seisomme.
Ja tuossa toivon ompi valtakunta.
Käy, tuuli vapaa synnyinlaaksoista,
Käy, riehu, ilostasi hurjapäänä
Ja siipes ihanasti jähdyttäköön
Tät' otsan ihanata polttoa!
Käy, tuuli, lempeästi liehutellen
Lumiliinaa hartioilla kauniin immen,
Mi kenties käyskelee nyt kankahalla
Tuoll' kultaisella, hämärässä illan!
Käy, myrsky; tämä myrsky autuus on! (Leimaus.)

PAULI. Sä näit tuon leimauksen luoteisessa.

(Kova tulen-isku, jyrinää ja sadetta.)

TYKO. Nyt iske tulta, jyskyä ja sada,
Sä isäinmaamme taivas ihana!

PAULI. Onp' ihanata tämä jylinä,
Mi kiiriskelee vuorten reunoilla,

Ja ihana tuo pilvein himmeys
Pääll' kotokartanoimme väikkävä.

TYKO. Ja ihanat nuo pilvein tulikärmeet.
Niin; leimahtele, jyskää kovasti
Kuin rautakirnut sodan tanterella,
Kun jylinätä voiton kunnioiksi
He kidoistansa mustist' oksentavat,
Ja vihollinen karkoitettu on.

PAULI. Kas pilvikallioita, torneja
Tuoll', tulilakeisia, ladottuina
Jyrkästi toinentoisens kiirehelle!

TYKO. Se ompi jalo näytelmä;
Me näämme siellä sotajoukkoja,
Niin jalkaväkeä kuin hevosilla
Pois retkeilevän idän mailmoihin
Tulessa, savussa ja jyskeessä
ja vilkas kaiku läpi ilman kiitää.
Niin viettää taivaan voimat pääsöämme
Uraalin komeroista Suomehen.

PAULI. Sä pilvipatsas tuossa, purjehdi
Uraalin vuorille ja terveisemme
Vie unisille vartijoille siellä,
Ja kerro vapauden ihanuudest'.—
Oi onnen hetki, ilta armahin!

TYKO. Kernaasti vuosikaudet kulkisin,
Suot sotkisin, tiet monimäkiset
Hymyhuulin käisin, kun vaan tieni päässä

Mull' olis tiedossa viel' ilta toinen
Tainkaltainen kuin tämä. (Ukonilma on lakannut.)

PAULI. Täss' seisomme, ja korkeuden kättä,
Mi johti meitä tieltä vaivojen,
Nyt kiittäkäämme.

TYKO. Mutta katsos, ilma
Jo ylenee ja vaisust' ukko vilkkuu
Tuoll' ääriss' avaruuden kaukaisissa.
Kaikk' onnen myrsky, taivaallinen itku,

Kuva sielujemme vallattomast' ilost'.

PAULI. Ja taivas selkii, kotomäen kuuset
Taas kärkiänsä hiljaa kastelevat
Siniyden korkeahan merehen,
Lännessä päivän kultatähti paistaa
Ja metsä kiiltää sateen pisarista.
Niin ottaa meitä vastaan synnyinmaa
Kuin äiti, ilon kyynel poskellansa.

TYKO. Niin riemuisna kuin lemmestynyt impi
Kesävuirran kylvyst' ylösnoustuansa,
Kun heinistössä päivän hohteessa
Hän istuu unelmissa autuissa
Ja vesihelmet kiharillaan loistaa.

PAULI. Nyt on se hetki, koska peltomies
On kyntöns päättänyt ja juhta seisoo,
Kun paimentorvi kaikuu kujalla
Ja kotiin ehtii karjankelloin ääni
Ja kyntörastas männyn latvassa,
On ehtoovirtens alkanut. (Yrjön vaskitorvi kuuluu.)

TYKO. Se ei ollut paimen.

PAULI. Yrjön torvi! Mä miehen näen mäen rinteellä tuolla. Hän lähenee meitä.

TYKO. Kasvinkumppanimme, tule pian, kiirehdi! Lämpöisempi kädenpuristus ei ole sua vartunut vielä.

PAULI. Tuossa on hän. (Yrjö, varustettuna metsämieheksi, tulee.)

YRJÖ (erikseen). Keitä lienevät nämät? Kaiketi matkustelevia muukalaisia.

TYKO. Terve, Yrjö!

PAULI. Terve!

YRJÖ. Te tunnette minut?

TYKO. Mutta sinä et meitä?

YRJÖ. En, herrani.

TYKO. Nytpä taitaisimme vähän ilvehtiä kanssas, mutta sydämmemme polttava halu ei siihen aikaa
anna, ei anna se aikaa, vaan syöksee meitä eteenpäin voimallisesti kuin myrsky idän vuorilta, joista
tullaan.—Tässä, Yrjö, ystäväsi Tykon käsi.

PAULI. Ja tässä Paulin.

YRJÖ. Mitä!

TYKO. Älä levittele silmiäs. Näin on laita.

YRJÖ. Tuhat tulimmaista! mun täytyy uskoa.

TYKO. Uskoa sun täytyy mitä näet.

YRJÖ. Nyt kaiketi on suuri kirkastus auringossa ja kuussa. Toverini, terve tuhannet kerrat!
(Syleilevät.) Itkenkö? En! Ilovalkeana katsantoni loistakoon!—Mikä onni on teidät saattanut tähän?

TYKO. Karkureina otsilla terästetyillä tulemme Uraalin kaivannoista, lentäen kuin lohikärmeet luolistansa me tulemme, ja tässä on viimein tiemme pää.

PAULI. Siis saamme nyt sinulta tarkemmat sanomat.—Isämme, elävätkö he?

YRJÖ. Terveenä ja raittiina.

TYKO. Morsiameni, hän elää myös, sen tiedän, sen paimenelta kuulin. Elääkö hän?

YRJÖ. Se murheellinen, mutta jalo kukkanen. Hän elää.

TYKO. Hän ennen, niinkuin muistan, mielellään lumivalkeaa liinaa päässänsä kantoi.

YRJÖ. Senkaltainen usein vielä nähdään hänen tumpurua kihariansa verhoovan.

TYKO. Siinä haamussa on hän väikkynyt sieluni silmän edessä sinisissä kaukaisissa saloissa täällä.—Yrjö, me olemme tehneet miehuullisen retken, jonka unohduksen yöhön ei jäämän pidä.

YRJÖ. Teitä onni on ohjannut.

TYKO. Mutta kourilla kovilla. Paljon sulle vielä kertoilemme tästä tiestä. Mutta muista asioista nyt.—Mitä kuuluu itselles, miten elät?

YRJÖ. Omalla turpeellani, ja milloin kuleksin ympäri metsissä, joissa luotini jo on veristänyt monen kyynysilmäisen kontion.

PAULI. Olet jättänyt siis kirjas ja tieteellisyyden tien?

YRJÖ. Peijakas! elävässä kirjassa nyt tutkiskelen rakkauden oppia, ja hedelmiä se kantaa.

TYKO. Oletko nainut?

YRJÖ. Korean, ruskeasilmäisen heilakan, joka on kasvanut kunniallisen talonpojan katon alla, niinkuin hänen rakas aviopuolisonsa itse.

TYKO. Toivoni on ettet ole tehnyt kaduttavaa liittoa.

YRJÖ. Täysverinen, terve ja raitis kuin vuorivuohi on nuori vaimoni.—Asia on tämä: Useinpa metsän ihanassa hämärässä kohtasimme toisiamme. No, kuinka hyväns; mutta täytyipä siitä äkisti tulla vihkiäiset. Kuitenkin on kaikki hyvin, häneen tydyn. Eläköön aviosääty! Siihenpä astuu kohta Tykokin, jos hän lupauksessansa on luja. Mutta riennä, ettet saa pyhkeillä leukaas.

TYKO. Mitä tarkoitat?

YRJÖ. En juuri mitään. (Erikseen.) Nyt ehkä haastelin tyhmästi. Mutta, tuhannen peeveliä! enhän tiedä mikä nyt on viisaammin tehty, joko salata kaikki, vai ilmoittaa, kuinka on laita.

TYKO. Hän ei ole siis kestänyt koetusta?

YRJÖ. Mitä! Mistä päätät niin?

TYKO. Sun puheestas ja katsannostas.

YRJÖ. Hän vastaanottaa sua riemulla.

TYKO. Sinä juonittelet, haastelet vältteliäästi. Maa ja taivas! Nyt vetää iloni henkeänsä syvästi ja vartoo mitä tuleman pitää.—Oi Yrjö! Jos mua pidät ystävänä, niin sano kaikki, kaikki kätkemättä mitään. Selvällä vedellä tahdon purjehtia, nyt liioinki koska pitkän matkani pää on näin läsnä. Sentähden, jos uhkaisi minua vielä joku vaarallinen kari, niin osoita se mulle, etten itse satamassa joudu haaksirikkoon. Yrjö, Yrjö! ystävytemme nimessä sua vannotan ilmoittamaan kaikki.

PAULI. Se tee, Yrjö; paras aina tietää totuus.

TYKO. Kirkas totuus, kirkas!

YRJÖ. Kuule sitten ja ole tyyni.

TYKO. Niin olen.

YRJÖ. Tietäkää, että viha niinkuin musta muuri vielä eroittaa Viitalan ja Kuuselan. Tiedon, Tyko, sai sun isäs salaisesta kihlauksestas Kuuselan tyttären kanssa, siitä hän julmistui, perinnöttömäksi sun

julisti ja ottopojaksensa valitsi heimolaisenne, Niilon.

TYKO. Onpa murheellista tulla hylätyksi isältä; tämän taidan kantaa kuitenkin, se tosin musertaa sydäntä, mutta ei katkaise elon hermoa, mutta jos pimenee multa aurinko, josta henkeni valkeus tulee, niin kaikki hyvästi jääköön.—Mutta taidanpa kantaa tämänki, taidan kyllä kuin kylmä kraniittipylväs. Sentähden, nyt anna kaikua sanomista pahimman, sano että Elma on mun pettänyt, ja niin kukista se toivonlinna, jonka äsken rakensin ja jonka huipun ympärillä purpuraiset pilvet hohti; alas työnnä kaikki.

PAULI. Mikä käännös olis tämä meidän onnessamme!

YRJÖ. Mikä kiukkuinen voima saattoi mun tähän teille tuomaan näitä kiusan tietoja ja samentamaan iljuomaanne näin!

TYKO. Nytpä tiedämme sitämukaan itsemme käyttää kotihin tultuamme ja taidamme kenties kaikki vielä parhaaksi kääntää. Nyt aluksi me muukalaisina, tuntemattomina oleskelemme isäimme huoneessa, koetellen heidän valtasuontansa, joiden kanssa joudumme tekemiseen.—No, mitä tiedät Elmasta? Ken astuu esiin mulle kilpakosijaksi?

YRJÖ. Sulle asian kerron, jonka kuitenkin pidän mitättömänä, mutta kerran luvattuani sulle ilmoittaa kaikki, niin tahdon sen kertoa.—Tämä Niilo, joka toisen perustalla nyt ylpeilee, mulle ilmoitti kerran, koska viini hänen aivossansa kuohui—selvänä hän kyllä taitaa vaikenemisen konstia—että sekä Elma että Kuusela ovat viimein hänen. Riemuten hän kertoili neidon lemmistyneeksi häneen auttamattomasti. Häneltäpä kysyin, olisko tämä visseytensä perustettu neidon omiin lupauksiin. »Hm», hän sanoi, »sen näen ulkokirjoituksesta, ja mitä isään kuuluu, niin tiedänhän, että raha nyt niinkuin ennenkin on tekevä ihmeitä», niin hän haasteli, mutta luulenpa hänen erehtyvän. Ja jos myös neito olis häneen taipuva, niin asia ei käy päisin Niilon elatusisän tähden, ja kaikkea rikkauttansa ei se poika lemmellensä uhraa.

TYKO. Ihastuttaa taitaa tämä neito, voimallisesti ihastuttaa.—Nyt vakoojaksi käyn ja jos huomaitseen sydämensä suostuvaksi toiseen, niin olkoon menneeksi.

PAULI. Julkisesti käymme esiin ja sitten sallimus ja taivas työnsä tehköön.

TYKO. Sen itse teemme, niin, me itse.—Päätökseni seisoo lujasti.

YRJÖ. Immen luoksi viipymättä, ja näkemän sun pitää hohtava lempensä sua kohtaan.

TYKO. Haa! hyppäisinkö luoksensa, sanoen: tässä olen, älä hylkää vanhaa kosijaas, vaan pidä häntä lämpöisenä vielä ja anna Niilolle rukkaset?

PAULI. Nyt korskea mieles sun eksyttää; ei ole sulla kylliksi syytä tainkaltaiseen tekoon, tahi etsit tekosyitä hänestä päästäkses, ja siis et lemmi häntä enään.

TYKO. Pauli, Pauli! tätä herjausta en juuri kärsis muilta. Mutta kuule syyni. Koska, lähteissäni sotaan, jätin jäähyväiset tälle neidolle, me silloin vannoinme valan niin korkean ja pyhän, että hän, joka sen rikkoo taitaa, ei ole ansaitseva tulla rakastetuksi, ei, vaan kirotuksi.—Tämän uskollisuuden lupauksen teimme. Alkoon houkutelko sydäntämme kenkään muu, vaikka eroittaisi meidät onneton kohtalo ijankaikkiseksi, vaan muisto lemmestämme ainoa ilomme olkoon aina kuolemaan. Sen vannoinme esisiemme luitten, oman tuntomme ja kuolemattoman sielumme nimessä, ja todistajiksi huusimme Jumalan ja taivaan.

PAULI. Ankara vala!

TYKO. Tämä tapahtui kunnaalla siellä, josta maantie alas lakeuteen kärmeilee ja äärettömän kauas silmä ehtii. Ja oli se ilta sunnuntain, ja pimeät pilvet, raskaasti kiiriskellen ylitsemme, peitit korkeuden kannen. Kaunis oli silloin impi rinnoillani; katseestansa säteili taivasten autuus ja kainosti leikitsi lempi huulillansa.—Ihanata oli tätä iltaa muistella. Mutta, neito, oletko nyt saastuttanut nämät muistot? Siitä tahdon varmuuden ennenkuin sun haltuus onneni heitän.

YRJÖ. Jos impesi nyt toiseen katsahtaa, niin mitä aiot? Käyt kaiketi kamppaukseen miehes kanssa?

TYKO. Jos narri olisin. Mä valanrikkojaa kiroon, hänet ijäiseksi unohdan ja toivon vielä toisen naisen löytyvän itselleni. Hänet unohdan, vaikka olis hän kaunis kuin kesä-yössä Sulamit, vaikka katuiski hän tekoansa ja maassa edessäni rukoillen matelis. Tämä kuule, taivas korkea, tämä lupaukseni on, ja, se tietään, ennen kuolemaan kuin siitä poikkeisin mitä olen luvannut. Tämä avu, tämä into miehuuden on tehnyt mainioksi sukuni, jonka mielilause on: »kuin kallio myrskyssä».

PAULI. Emmepä sua taida ohjata, sen tiedämme. Arpa on siis heitetty. Ja jos kavaluutta löydät, missä uskollisuutta toivoit, niin pettäjää kohdatkoon onnensa osa. Niin lausun, vaikka olen hänen oma veljensä.

TYKO. Äänettömyyden lupauksen tahdon teiltä. Huomatkaat: kuinka vielä asiat muodostuneekin, niin alkääts tielleni käykö tekoani hämmentämään; se luvatkaat.

YRJÖ. Nyt käytä itseäs miten mielit, minä olen vaiti.

PAULI. Sinä tiedät meihin taitavas luottaa.

TYKO. Nyt kotiin! Kotiin? Kotoa ei ole Tykolla; Niilo, se valtakunnan petturi, on Viitalan poika ja perillinen.

PAULI. Isäni sen herjän kerran kuolon kidasta osti vapaaksi, ja siitä on alku Kuuselan köyhyyteen.—Mutta rientäkäämme matkamme päähän.

TYKO. Heille esittelemme itseämme matkustavina vierailta mailta.

PAULI. Mistä maasta, veljeni?

TYKO. Franskan maalta.

PAULI. Ja vaeltelemme, tutkien kansakuntain eloa täällä pohjoisissa maissa.—Tämän pelin synkeällä mielellä aloitan. Olkoon menneeksi!

YRJÖ. A la bonneheure! sinä franskalainen.—Onni olkoon tulitorninne vielä, ja ne sumuiset pilvet, joita nyt eteenne kiiritellyt olen, pian hälventykööt pois, ja sitä kirkkaampana loistakoon taivaanne taas! (Menevät.)

TOINEN NÄYTÖS.

(Parooni Maunon huone Kuuselassa. Niilo tulee sisään perältä.)

NIILO (yksin). Nyt parastani koetan, nyt on otollinen aika. Kovin ahdistaa nyt parooni Maunoa Viitalan herra, ja sentähden tiedän voivani häntä taivuttaa käyttämään itseänsä tahtoni mukaan tytärtänsä kohtaan; ja tytär, isänsä onnettomuutta nähden, on viimein suostuva vastaan-ottamaan tarjotun käteni. Ja sitten teitä yhteenkiihoitan, te riitaveljet, kamppaukseen veriseen, toivoen siinä herra Markuksen veren juottavan ahnetta tannerta; jos ei, niin onhan kädessäni henkes. Peittäkääts pimeyteen tämä, te pimeyden henget, että kuolon-enkelin työnä pidetään, vaikka ihmiskäsi katkaisnut on elämän kalliin langan.—Haa! kauhistunko?—Ei, ei! niin käyköön, jos ei toisin onnistu. Jos taistelussa et kaadu, mun elatusisäni, niin makeasti nukut jonakuna myöhäisenä ehtona, juotuamme kahden kesken kuin ystävät parhaat, nukut uneen, josta ei heräy.—Viitalassa ja Kuuselassa vallita tahdon ja kauniin Elman vaimokseni saada, se on se onnen kunnas, jonne ehtiä tahdon. (Mauno tulee oikealta.)

MAUNO. Niilo!—Niin, tiedämpä mitä on sulla kerrottavaa, niin, niin, maksun aika on mennyt ohitse ja parooni Markuksella on valta minut karkoittaa talostani. Pantattu on tilani, ja ei riitä edes tämä, helvettiin menee ehkä kaikki irtain myös, ja maantiellä seison.—Hän tahtoo niin kiireesti kuin mahdollista tuomion käymään täyteen?

NIILO. Katkeruudella täytyy mun ilmoittaa, ettei hän teille enään suo monen vuorokauden viivytystä. Nyt, saatuaan vihamiehestänsä näin oivan nappauksen, hän iskee kiinni kuin kauvan ärsytetty karhu.

MAUNO. Ja hänkö käteeni kurottaisi kerjuusauvan! Ennen kuolema!—Ei, miekka vasten miekkaa, niin joutukaamme yhteen ja rakentakaamme Kalmalle verinen uhripöytä.

NIILO. Herra, muistakaat toki...

MAUNO. Kirous! Mitä elämästä täällä? Kaikki maistuu sapelle, kaikki synkeälle näyttää; maan ja taivaan on vihan perkel mustalla kauhtanallaan peittänyt ja tehnyt sydämmeni autioksi ja katkeraksi.—Niilo, usko mitä sanon: koska nuoria olemme ja ylevät aiheet poveamme polttaa, niin emmepä taida aavistaa, kuinka suuri on elossa vihan voima, kuinka vaikea voittaa. Vihamiehemme muisto meitä lakkaamatta vaivaa, meiltä riistää päivän hauskuuden ja yön unen. Niin vallitsevat meitä himoin myrskyt, nimemme kuluu elämän kirjasta pois—jos niin on kuin opetetaan—elämän kirjasta nimemme kuluu ja sielumme saaliiksi joutuu pimeyden enkelille. Mutta voi! koska kohtalo näin on niellyt olentomme pyörteisinsä, ken taitaa silloin kirkkaalla otsalla seistä ja hymyillä, jos ei hän ole Sokrates?—Hän ryöstää minulta tämän pienen, rakkaan turpeen, joka kerran omakseni suotiin, kalliin synnyinmaan piirissä. Tämä aatos pyörryttää!

NIILO (erikseen). Nyt uljaasti esiinryngätä tahdon. (Ääneensä.) Ja pelastuksenne on toki läsnä. Te ymmärrätte?

MAUNO. Ymmärrän. Summan, jonka velkaa olen Viitalaan, sä mulle tarjoot, mutta tyttäreni hintana. Hävytön! muista että kerran melkein saman summan sun tähtes menetin ja pelastin sun pyövelin kirveen alta.

NIILO (erikseen). Nyt tahdon itseni teeskellä kuin mies. (Ääneensä.) Tiedämpä, että väärin teen, Jumal' avita! sen teen, mutta kaikki lempeni tähden. Oi, että sen voima on niin hirmuinen, että se meitä pakoittaa käytöksiin, joita omatuntomme ei aina hyväksy! Mutta ihminen on heikko, heikko olen minä.—Tosin on teillä syy minua hylkäämään, kovin halpana pitämään, mutta jos tuntisitte toki sydämmeni polttavan hohteen, niin tuomionne ehkä lieviäisi.—Kuinka hyväns', mutta asiaa arvelkaat. Vilauksessa on velkanne suoritettu, te vallitsette maallanne ja huoneessanne aina kuolinpäivään, ja tämä kaikki maksoi ainoastaan pari sanaa teiltä, pantuna tyttärenne sydämmelle.

MAUNO. Pari voiman sanaa, niin on tarkoitukses. Lastaniko siihen vaatisin, johon ehkei taivu sydämmensä? Häntä lähene itse ja onneasi koeta, ja tempaa poveltani pois tuo verta janoova vampyyri, joka vähitellen kaiken nesteen olennostani imee.

NIILO (erikseen). En ymmärrä miksi kamoon lähestyä tätä neitoa, ja jos sen tehdä voisin, niin pelkäänpä, että kiellon saan. Ei! ensin valmistelkoon häntä isä.

MAUNO. Sä olet vaiti.

NIILO. Tyttärenne on melkoinen haaveksija, pitää itsensä jonkun lapsekkaan lupauksen kautta sidottuna entiseen lemmittyynsä. Ei siis sovellu minulle koettaa häntä järkäyttää siitä, mutta teille hyvin, koska olette isänsä ja yhdessä riippuvat teidän molempain kohtalot.

MAUNO. Mitä voin, jos sydämmensä on vastoin?

NIILO. Hänen kanssansa jutelkaat toki. Kenties on sielunsa mua kohtaan vieras nyt, mutta muutos, äkkinenki, ei ole mahdoton. Hän kuvailkoon itselleen että ehkä juuri minä hänelle Luojalta olen määrätty; senlaisilla aatoksilla on joku salainen, ihastuttava vaikutus neidon taipuvalle sydämmelle, ja se, joka äsken hänen silmissään oli mitätön, on kaunis nyt.—Oi, tehkää parastanne, häntä kohtaan isän oikeutta kohtuudella käyttäin. Koettakaat mitä sana voi, kuvatkaat palavasti hänen eteensä se onneton tila, johon Viitala teidät taitaa syöstä, jos ei hän, tyttärenne, teitä tahdo pelastaa, joka kuitenkin on hänen voimassansa. Ehkä ei myös vahingoita saattaa ymmärtämään, että miekatkin siinä leikissä vielä taitaa välkkyä ja sydänverta vuotaa.

MAUNO. Se ehkä tapahtuukin. Jos muuten hänestä en suoriu, niin nähdä tahdon sen sonnikoiran verta kerran vielä.—Mutta huomaa, poika, kenen kanssa olet tekemisissä, niin, huomaa. Mitä sanois hän, saatuansa tiedon ottopokansa naimahankkeista? Kuinka luulet?

NIILO. Minä Viitalasta kiireen passin saisin; siitä ei epäilystä.—Mutta salattuna kaikki olkoon joku aika eteenpäin; koetanpa miten taidan häntä saattaa toiseen mieleen. Mutta jos en siinä onnistu, niin menköön Viitala ja rikkauteni kaikki; niin voimallinen, korkea on lempeni kaunista Elmaa kohtaan. Kaikki hylkään hänen tähtensä, ja vaimoni ei toki puutetta kärsimän pidä; sen tulevaisuus on osoittava.

MAUNO. Mutta malta, mon cher. Eipä ole vielä käsissä Viitalan huoneenhallitus; mistä siis tämä rahasumma?

NIILO. Minä komean Viitalan perillinen olen. Rahat ovat kädessänne, niin pian kuin löytyy tyttärenne nimi naimasuostumuksessa, joka on tehtävä salaisuudessa.—Aatelkaa, herra, jo huomenna taidatte otsanne jalosti nostaa vasten Viitalaa, seistyänne ainiaksi omalle kentällemme, ja viimein, ja sinne olkoon pitkä aika, kallistuu päänne makeaan lepoon tässä kauniissa Kuuselassa.

MAUNO. Tule huomenna, Niilo, huomenna! Mitä voin nyt tytärtäni kohtaan, koetan, mutta itse pitää sun hänen kanssansa haasteleman päätössanat, sen tahdon.—Huomenna; aikamme on tärkeä.—Nyt jätät minut. (Niilo menee.—Mauno yksin.) Tyttäreni, sulta pelastusta nyt toivon.—Hän käy laatuun sun mieheksesi; niin, miksi ei? Viisas on hän, reipas myös ja sydämmensä hellempi kuin luullaan. Sen huomasin nyt. Hän käy laatuun.—Tyttäreni, tyttäreni, nyt täytyy sielus taipua hädän vaatimuksen mukaan. (Martti tulee.) Mitä tahdot?

MARTTI. Hm, herra parooni.

MAUNO. Onko tämä vastaus?

MARTTI. Saanko luvan?

MAUNO. Sano!

MARTTI. Peijakas! kohta luulen tässä vasaran paukkuvan.

MAUNO. Kohta, Martti!

MARTTI. Mutta kuulkaat pieni neuvo.

MAUNO. Kuulenpa.

MARTTI. Te lahjoitate minulle kulta- ja hopeakalunne ja muut kalliimmat koristukset, joita löytyy pesässä; minulla on taasen valta teille kaikki lahjoittaa takaisin, koska hirmumyrsky Viitalasta on puhtaaksi lakaisnut Kuuselan.

MAUNO. Haa! se lakaisee meidät kaikki tielle tietämättömälle.

MARTTI. Hyvä siis jos on jotain muassamme sillä tiellä.

MAUNO. Martti, nyt närkästyn sinuun, ja jos et olis vanha, uskollinen palvelijani, niin ulos huoneestani sun heittäisin.

MARTTI. Ja hyvin ansaitusti, hyvin.—Niin, niin, kaikki käy niinkuin käy, ja vakaasti katselisin päältä, jos en muistelis tyttärtänne, joka on enkeli. Niin, hän on enkeli, mutta herra Niilo on perkele.

MAUNO. Mitä koskee minuun tämä mies?

MARTTI. Hän tyttäreenne koskea tahtoo.

MAUNO (erikseen). Hän on jäljillä, hänen kirottu katsantonsa tunkee läpi vuorten. (Ääneensä.) Mitä tarkoitat? Sano suoraan, ja tämä selkkaus pois.

MARTTI. Siis käskette mun haastelemaan näin: Päästimeksenne tuon Viitalan lohikärmeen kidasta mielitte tyttäreenne uhrata, pakoittaen häntä vaimoksi herra Niilolle.—Luvallanne kysyn, eikö pyri tämä herra korean Elman sydäntä kohden?

MAUNO. Kuule sitten totuus: niin on asia, mutta tästä ole ääneti kuin hauta; ja muista sanoneeni.

MARTTI. Se on velvollisuuteni.—Kuinka hyvänsä. Ihmisten olennon ja'an minä kolmeen luokkaan, jotka ovat maa, helvetti ja taivas.

MAUNO. Ja tämän jakauksen kanta?

MARTTI. On naiminen.—Naimaton on maan päällä, onnettomasti nainut helvetissä, mutta taivaan ilossa tanssii onnellinen pariskunta. Mihin luokkaan joutuisi nyt tyttäreenne herra Niilon kanssa? Pelkäänpä, siihen toiseen. Tämä mies on tuhlaaja verraton, ja anna tuhlaajalle vaikka miljonaa ja pian haihtuu kaikki pois kuin akanat tuuleen. Voi tyttärtänne, jos kohtalonsa tämän miehen kanssa yhteen liitetään! Hän on tavoiltansa saastainen. Peeveli! hän mua inhoittaa kuin kärke.

MAUNO. Kaiketi nyt erehdyt. Luulenpa katsahaneeni syvältä hänen sydämmeensä ja löytäneeni sieltä enemmän hyvää kuin luulin.

MARTTI. Tarkemmin katsokaat!

MAUNO. Sano minulle, Martti, miksi ei löydy yhtään vanhaa palvelijaa, joka ei ole nenäkäs ja kopea? Niin on ollut mailman alusta.

MARTTI. Siis elämän järjestys, jota meidän täytyy kärsiä.

MAUNO. Mieltäni sä ärsytät, käy toimees, ukko, ja ole koskematta asioihin, joita et käsitä.

MARTTI. Oikein, herra parooni. Suutari pysyköön lestissänsä.—Minkä hinnan määrääte sianporsaistanne?

MAUNO. Mene hiiteen, porsaines ja tallukkoines! Huolisinko niistä nyt? Ne hautaa suohon, tahi käske joukko perkeleitä ne syöksemään järveen korkeimmalta vuorenjyrkältä.

MARTTI. Siihen ensimmäiseen toimeen on minulla huono selkä, toiseen taasen huono usko. Yhteen perkeleeseen uskon vaan ja hän on Viitalassa, se vanha lohikärme. Hänpä meiltä riistää niin hevon ja härän kuin emakon naskinensa, jos ei kitaansa viskata viatonta, lempeäsilmäistä karitsaa.

MAUNO. Martti, nyt tahdon jäädä rauhaan.

MARTTI. Jumalan rauhaan! herra parooni.

MAUNO. Tätä tietä, ja käske tänne tyttäreni.

MARTTI. Karitsan saatan uhriksi valmistettavaksi. (Menee vasemmalle.)

MAUNO (yksin). Sä sitkeä ja uppiniskainen kami! Kuitenkin pelkään sun aavistavan oikein, pelkään että murheellisen tulevaisuuden lapselleni rakennan. Mä tiedän, ettei hän tätä miestä taida lempiä. Pitääkö siis minun väkivoimin häntä syöksemän tahi ulos huoneestani Viitalan verikoiralta syöstyksi tulla? Mitä teen? kahden virran-kierroksen keskellä väikyn. (Elma tulee vasemmalta.)

ELMA. Min tahtoo isäni?

MAUNO. Käy likemmä
Mun tyttäreni; asian tärkeän,
Mi kaiken elämämme onneen koskee,
Nyt sulle ilmaisen, mun Elmani.

ELMA. Ja otsallanne vallitsevi yö,
Ja kauheasti vääntyy huulenne.
Mun sydämmeni katkerasti kärsii,
Kun muotonne näin synkeänä nään.
Oi taivaan armo, paista hänen päällens
Ja poista tämä mielen pimeys!

MAUNO. Niin, armo taivahan ja taivas selvä
On täällä kohta ainoo suojani;
Mut taivaan kans' on tunnoton ja kylmä
Ja kylmempi viel' armo jumalten.
Nyt tietä häviön kaikk' ryntäin käy
Ja meill' ei ole pesää eikä luolaa
Kuin metsän elävillä; eteenpäin
Vaan astelkaamme aina. Niin on laita.
Sä otat kätees mytyn, minä sauvan.

ELMA. Mut emme epäele kuitenkaan.

MAUNO. Hän ei mua siirrä huoneestani! Kuule,
Mun lapseni, mi on nyt päätöksein.
Mä riitaveljein kanssa miekastelen,
Ja jos ei kaadu hän, niin kaadun minä;
Ja kaikki hyvin sitten; väsynyt
On rauhakammioonsa ehtinyt.

ELMA. Ja tämä ompi vakaa päätöksenne?

MAUNO. Jumal' avita! Mä hänen lävistän
Tai nielee oman verein musta multa.

ELMA. Mua ennen päästä täältä, kuolema,
Kuin näitä hirmutöitä näkisin.

MAUNO. Toki löytyy pelastukseen yksi tie,
Mut yksi vaan, ja sinulla on voima
Se avata, jos tahdot.

ELMA. Sanokaat,
Mill' ihmetyöllä tämän tehdä taidan.
Mä kaikki onneksenne alttiiks annan
Ja valmis olen mihin vaaditte,
Pait käymään vastoin Luojan käskyä.

MAUNO. Siis huomaa mitä sanon. Herra Niilo
Sua ankarasti lempii, jumaloiitsee;
Hän sydämmensä tunteet polttavat
Sua kohtaan isällesi ilmoitti,
Ja silmänsä kuin kaksi tulta leimus.
Suo sydämmes ja onnes hänen huomaans

Ja naimakontrahtihin nimes piirrä,
Niin pelastettu ompi isäs vanha;
Niin, kohta, paikalla,
Kun nimes liittokirjassa vaan löytyy.

ELMA. Mun isäni,
Mä häntä koskaan lempiä en taida.

MAUNO. Miks' et?

ELMA. Mun sieluni on häntä vastaa.

MAUNO. Oi! keskustele sä vaan sielus kanssa
Ja poista tummat, mielettömät tunteet.
Mä tiedän, tämän miehen luonnossa
On paljon ylevyyttä löytyvä,
Jos luulemmekin ylenkatsetta
Tai röyhkeyttä tai senlaista muuta
Hänen uroskasvoissansa huomaavamme.

ELMA. Mun lempein ijankaiken leimuaa
Vaun häntä kohtaan, jolle kerran vannoin
Uskollisuuden valan kuolemaan;
Sen vannoin minä ja sen vannoi hän.

MAUNO. Mun saattaa närkästymään tämä puhees.
Sun valasi on tyhjä, mitätön,
Kosk' isäs tietämättä kihlavit,
Ja onnes liitit vihamieheihin poikaan.
Mut jättäkäämme tämä. Kuinka hyväns,
Sun sydämmesi hirmuvaltiat
En olla tahdo.—
Siis synkeet tunturit mun piirittää
Ja toivontähti ijankaikkiseksi
Nyt kovan onnen mustiin pilviin sammuu.
Mut kohta vuotaa veri koskena,
Ja tulkoon kuolema ja helvetti!

ELMA (polvillaan isänsä edessä).
Mun armas isäni, ma rukoilen,
Vieroittakaatte mielestänne pois
Tää verinen, tää julma kostotyö.

MAUNO. Mä tytärtäni rukoilen, mut turhaan.

ELMA. Te multa mahdotonta rukoilette.

MAUNO. Sä multa mahdotonta rukoilet.
En anna itseäni kaahata,
Kuin koira huoneestani ulos,
Sen miehen kautta, jota vihaan;
En myönny siihen.

ELMA. Me nöyrtykäämme sallimuksen alle,
Niin rauha jälleen sydämmiimme palaa.
Oi! jättäkäämme koto tämä
Ja itsellemme toinen etsikäämme.
Se vaikk' on pieni maja, mutta ilo
Ja rakkaus ja levollinen mieli
On majassamme uskollinen vieras.
Ja hallituksesta tän pienen huoneen,
Sen asujanten ravinnosta aina
Mä, kasvinsisareni kanssa,
Oon äitillisen huolen pitävä.
Osaamme kutoa ja neuloa
Ja kullall' ommella, ja askareihin
Jo aikaisin mä olen tottunut,

Ja siitä kasvatustanne mä kiitän.
Siis älkääät murehtiko, vapaasti
Vaan ottakaamme vastaan kohtalomme.

MAUNO (erikseen). Haa! tämä sattuu, osaa kaikkialle
Kuin säteet aurinkoisen kultaloimost'.
Vaan eipä auta, jyrkkä olla täytyy,
Takoa kiinteästi viimeiseen.

ELMA. Te ootte äänetön.

MAUNO. Mun tyttärein,
Nyt sanojasi menettelet hukkaan,
Mun päätöksein on järkähtämätön,
Ma lujana kuin ikivuori seison.

ELMA. Te olette mun armas isäni.

MAUNO. Nyt en ol' armas; tuho lähestyy
Mun huonettain, ja karkaista mun täytyy
Nyt sydämmeni kovaksi kuin teräs.—
En kärsi tätä. Ylös, tyttärein,
Ylös paikalla, ja heitä rukoukset. (Elma nousee ylös.)
Nyt jääköön tähän neuvonpitomme,
Mut huomenna sä lausu päätökses.
Ja tätä ellös unohda:
Jos tahdot, niin mun taidat pelastaa,
Jos et, niin kuolen tahi kuoletan.
Oi, kuolon sylihin mä halaan päästä!—
Mun poikani, mun Paulini, jos kerran
Sun vielä näkisin.—Sä kaunis olit,
Ol' katsees tyyni, vakava ja kirkas
Kuin puhtaan neitseen, mutta uskallus
Kuin jalopeuran povessasi löytyi.
Oi, tahtoisinpa ennen kuolemaani
Sua kerran syleillä, mun poikani! (Menee).

ELMA (yksin). Oi, tahtoisinpa ennen kuolemaani
Sua kerran syleillä, mun Tykoni!
Mi ihanuus, kun murhe meitä painaa
Ja muiden onnettomuus reutoilee,
On muistaa lempeet' kuvaa kultasemme,
Mi paistaa tänne mailta kaukaisilta
Kyynelten sateen läpi. Oi, mun Tykoin,
Niin kaunis kuni päivä autuuden,
Mink' hekuman sä sielulleni annat,
Kun muiston temppelissä kanssas käyn! (Hanna tulee.)

HANNA. Sisareni, minä tiedän sun sydämmes ahdingon; sillä kaikki olen kuullut. Suo anteeksi!

ELMA. Hän on mua kohtaan ankara.

HANNA. Niin, ankara, ankara! Kuinka on mielensä näin muuttunut?

ELMA. Hän vimmoissansa etsii kuolemaa ja veriseen taisteluun kiirehtii, jos en kättäni ja sydäntäni
anna Niilolle.

HANNA. Mutta malta: et tarvitse kuin kirjoittaa nimes naimaliittoon, ja isäs on pelastettu.

ELMA. Mutta mitä luvannut olen, täytyyhän mun viimein täyttää, jos en häntä tahdo pettää?

HANNA. Muistelkaamme Niilon käytöstä tässä asiassa isääs kohtaan.

ELMA. Me olkaamme kuitenkin tekemättä väärin.

HANNA (erikseen). Olisko tämä vääräys ja synti?

ELMA. Huomenna hän tahtoo kuulla päätökseni.

HANNA. Ei, ei ole tämä synty eikä vääryys. Muista: Niilon hengen sun isäs kerran lunasti melkoisen summan kautta, josta juuri alkoikin köyhyytensä; nyt on hän, se kiittämätön heimolainen, tilaisuudessa saman summan maksamaan takaisin ja perikadosta pelastamaan perheemme, mutta eipä tee hän sitä, ellei hän palkinnoksensa, saaliiksensa saa sydäntäs, se hävytön, kunniaton vintiö.—So'aistu on isäs, koska ei hän kylliksi huomaa kaikkea ilkeyttä tämän kosijan käytöksessä.

ELMA. Nytpä näen, kuinka suuri on vihan voima.

HANNA. Niiloon enemmän kuin Viitalan herraan hänen närkästyä pitäis; mutta molemmille tapahtukoon oikeus. Että Niilo isällesi maksaa, mitä hänen maksaa tulee, sehän ei ole muu kuin oikeus ja kohtuus.—Tule, sisareni, ja rohkeasti itses varusta huomiseksi.

ELMA. Miten tulee minun tehdä? En tiedä, sisareni armahin.

HANNA. Neuvoani seuraa.—Tule! (Menevät vasemmalle.)

MUUTOS.

(Parooni Markuksen huone. Markus, Tyko, Pauli ja Yrjö tulevat periltä.)

MARKUS. Sisään, iloiset herrani! (Huutaen vasemmalle.) Viiniä tänne, poika! Paikalla!—Istukaat, vieraani, ja olkaat huoneessani kuin kotonanne, Seinen-virran partahalla. (Istuvat ympäri pöytää. Viiniä tuodaan.) Teidän muistoksenne, herrat!

YRJÖ. Herrat Gallian maalta!

PAULI. Teitä kiitämme.

TYKO. Kiitämme maljan edestä ja tyhjennämme sen pohjaan Suomen kunniaksi.

MARKUS. Mille tuntuu teistä kylmä Suomenniemi?

PAULI. Meitä miellyttää tämä maa.

TYKO. Me sitä rakastamme.

MARKUS. Ihmeellistä kyllä. Mitä viehättävää ja merkillistä tarjoo teille sen luonto?

TYKO. Paljon.

PAULI. Meitä haluttaa tutkistella kansaa, etenki sitä yhteistä.

MARKUS. Tiedänpä teidän sen uuden hengen lapsiksi, joka parhaillaan on ympärileviämässä tässä Europassa ja joka viimein valtakunnat ja kaiken järjestyksen kumoo ja ihmiskunnan hävitykseen saattaa, jos ei sitä ajoissa estetä, kuristeta, että vaikenee hän ijankaikkiseksi villivaltaansa saarnaamasta. Välttämättömät ovat täällä etevyyden oikeudet ja säätyin pykälät. »Tee talonpojalle oikein, vaan älä hyvin», se on vakuutukseni alamaisioni kohdellessa. Jumal' avita! hänelle oikeuden teen, en kynnen-mustan vertaa vääryyttä, mutta jos hän pyrstöjänsä tahtoo röyhistellä, niin...

YRJÖ (erikseen). Katsos hänen silmäripseitänsä ja kauhistu. Nyt laukee sieltä kova ampuma.—Fyr!

MARKUS (lyöden nyrkkinsä pöytään). Keppiä selkään!

YRJÖ. Haa!

MARKUS. Haa, Yrjö! Oletpa suuri veitikkä, sen tiedän, mutta pidänpä sinusta, vaikkei löydy sinussa pisarata aatellisverta.

YRJÖ. Ei pisarata. Se on puhdasta, herra.

MARKUS (nauraa). Mutta juo, sinä junkkari. Juokaat, herrat.—Jos, katsellessamme mailmaa, eri lailla aattelemmekin, niin olette nyt kuitenkin vierainani, ja onneton se, joka teitä huoneessani loukkaa.—No, mitä aattelette herrasta Kuuselassa, jossa kävitte eilen?

TYKO. Hän tuntui kelpo mieheksi.

MARKUS. Ja hän on kuitenkin pahin vihamieheni.

TYKO. Ikävä asia. Se tietysti häiritsee elämännen rauhaa.

MARKUS. Ei hätää.

TYKO. Epäilenpä. Mutta toivokaamme tämän vihan viimein karkoittuvan kauvas ja ystävyiden astuvan sen sijaan.

MARKUS. Ennen teidän Ardenni- ja Pyreaneanvuoret toinetoistaan käyvät suutelemaan, kuin sovintoon me; ei elossa täällä eikä tuolla, kylmän haudan toisella puolla. Tultuamme yhteen helvetissä, säästämepä perkeleiltä kaikki vaivat meitä kohtaan. Kas kuin me oikein toinetoistamme siellä kouristelemme, niin laskevatpa tulihaarunsa pimeyden enkelit ja katselevat meitä suurilla silmillä. Jos joutuisimme yhteen taivaassa, joka tosin olis kepponen, niin toinen meistä sieltä Pietarin ulospotkaista täytyis.

PAULI. Ankara viha, ja läheisimpien naapurien välillä.

MARKUS. Näistä tienoista hänet kohta siirrän, se on vallassani.

TYKO. Millä keinolla, herrani?

MARKUS. Tämä on asiamme: Vuotta viisitoista sitten lainasin hänelle summan rahaa, luvaten sitä häneltä ei ennen vaatia kuin tämän ajan mentyä, ja nytpä on se mennyt. Tuomio on jo kädessäni, ja kahden, kolmen auringon kiertyessä on sekä talonsa että suurin osa irtaintansa minun, ja maantiellä seisoo mies.—Triumpf!

TYKO. Eikä armoa yhtään?

MARKUS. Viivytystä ei tiimaakaan, se on päätökseni.

PAULI. Herra parooni, teidän maljanne juon, toivoen teille onnea kahden kartanon hallitsijaksi.

MARKUS. Minä kiitän, herra Bertram. Niitä kuitenkin en hallitse enään kauvan, kohta heitän kaikki ottopoikani haltuun.

TYKO. Äärettömästi lienee hän teitä kohtaan tästä kiitollinen.

MARKUS. Olenpa huomannut hänen rakastavan minua hellästi kuin oma lapsi, ja sievä on käytöksensä kaikin tavoin. Ja kuitenkin, vuosia muutamia sitten, hän riehui niellen elon hekkumaa; mutta myrsky asettui ja myrskyn jälessä tuli kaunis ilma.—Kiltti poika aina siitä asti, koska otin hänet huoneeseni.

TYKO. Oman poikanne teiltä tempasi onni armoton?

MARKUS. Hänet tappoi sota.

TYKO. Ja siitä olette varma?

MARKUS. Uskottava asia. Tosin haastelee maineet ristiin.

TYKO. Jos hän palaisi kotihinsa takaisin?

MARKUS. Isän kotoa ei ole hänellä enää.

TYKO. Olettepa isänsä te.

MARKUS. Häntä en tunne, hänet olen hylännyt.

TYKO. Kova oli kaikesti syy tekoon niin kovaan teiltä.

MARKUS. Hän ei käyttänyt itseänsä isäänsä kohtaan niinkuin pojan tulee. Piina ja kuolema! hän kihlasi vihämieheni tyttären, ja tästä sain vasta tiedon koska hän jo oli sotaretkellensä.

TYKO. Mutta jos hän ylenantais entisen morsiamensa?

MARKUS. Niin on hän vintiö, kaksinkerroin hänet hylkään.

TYKO. Mutta jos morsian hänet pettäis?

MARKUS. Yhtäkaikki; hänet olen hylännyt, ja siihen antoi hän mulle syyn.

TYKO. Yhtä kysymystä olen mietiskellyt: Kylmeniskö koskaan lemмен linna häntä kohtaan, jonka suonissa oma veremme virtaa? (Hetken äänettömyyttä.)

MARKUS. Herra, hän on minun lapseni. Totta sanoen, häntä muistelen usein. Urhea poika ja

sanassansa pysyvä aina vimmaan asti; perintö veressä.—Vaan, mitä päättänyt olen, seisoo, seisoo ijankaikkisesti. Tieto aina päätöksessämme pysyneemme antaa ehjyyden tunteen, voiman hirmuisen, ja katsanto säkeniä iskee.—Mitä, jos sanani söisin, jota ennen en ole tehnyt? Mitä, jos kokoilija monivuotisesta kokouksestansa äkisti kadottaisi puolen? Ei! Niin olkoon kuin määrätty on. Oma poikani on perinnötön, ottopojalleni tulkoon kaikki.

TYKO. Mitä, jos nyt myöskin hän, näin sanon leikin vuoksi, rupeisi kiehtomaan tätä kiellettyä hedelmää, siihen pakoitettuna sen sokean jumalan nuolelta?

MARKUS. Kohta säätökseni kumoon, hän marssikoon Viitalasta, ja kerjäläinen maantieltä saakoon kaikki.—Huomatkaa: kuoltuani on suurin vihamieheni herrana tässä, jos ajoissa en katsoisi jonkun toisen etua; sillä hän, jolta kerran sain hengen, ja hän, joka tätä herra Maunoa on kantanut rintansa alla, he syntyisin olit samasta kohdusta.

TYKO. Ja sukuvihapa taitaa näyttää näin hirveän karvan.

MARKUS. Totta, mun herrani.—Mutta juokaat, te myös, herra Bertram, ja poistakaat tämä alakuloinen muoto. (Niilo tulee.) Donnerwetter, mon Cher Niilo! Oletko viimein kotona?

NIILO. Suokaat anteiksi, isäni, anteiksi, herrat. Viivynpä kauvemmin kuin tahdoin. (Istuu toisten seuraan.)

MARKUS. Mutta hikootpa, poikani.

NIILO. Sahastanne ratsastin yli kivisen mäen.

MARKUS. Nytpä jäähdytä kuumuutes; (Kaataa hänelle viiniä.) Tässä, mies!—Ja nyt, herrat, juon minä pohjaan ja toivon teille hyvää yötä.

PAULI. Hyvää yötä, herra parooni!

TYKO. Maatkaat makeasti! (Markus menee vasemmalle.)

NIILO. Makeasti, mun isäni! (Erikseen.) Hyvä että menit. Nyt aika huimaus; sillä tämän kohtuullisen elämän kautta, jota mun näyn vuoksi tässä täytyy elää, itselleni liikamäärän kokoon voimia, ja mieli temmeltää.—Mutta hyvällä tiellä ovat asiat; toivo paistaa kirkkaammin kuin koskaan ennen. (Ääneensä.) Ystävät, tyhjentäkäät klasinne ja täyttäkäät ne uudestaan jälleen. Minä paikalla kumoon kaksi. (Juo pohjaan kaksi klasillista.)

TYKO. Olettepa vauhdissa.

NIILO. Vihoissani juon.

TYKO. Miksi vihoissa?

NIILO. Kirous! Tulenpa Kuuselasta, ja parastani olen koettanut saattaakseni näitä naapureita sovintoon, mutta mahdotonta. (Juo.)

TYKO. Sammumattomaksi tuntuu heidän vihansa.

NIILO. Ijankaikkisesti.

TYKO (erikseen). Katsokaamme kuinka, hän itsensä tässä asiassa kuvaa. (Ääneensä.) Ankara oli kaiketi tämän vihan alkusyy?

NIILO. Valtiolliset eriseurat sen synnyttivät. Jos teitä miellyttää, niin tahdonpa teille kertoa tämän näytelmän, jossa minulla myös oli osa toimintoon; sillä missä jotain uskallettavaa tarjotaan, siinä kernaasti olen minä.—Mutta olenhan lapsikas haastellessani niskani poikki. Oh! hyvät herrat, siitä, jota nyt käyn kertoilemaan, mun taidatte saattaa hirteen; majesteetin rikoksesta, näettekö, niinkuin se kuuluis, ja syystä kyllä, ystävät.

TYKO. Olkoon teiltä kertomatta se, jota katuisitte.

NIILO. Olettepa ystäviäni, ja menestykäätkä huoneessamme kauvan.

TYKO. Teissä olemme aina kohdanneet hyväntahtoisuutta.

NIILO. Iloinen maljanne, toverit! (Juovat.) Juo urheasti, mun Yrjöni. Sinä tiedät kaikki.

YRJÖ. Yhtä ja toista, mutta siitä ei mitään.

TYKO. Hänen poskillansa jo viini hohtaa.

NIILO. Näin oli tapaus, kumppanit: Jommoinenkin aika sitten, koska olin vielä nuorukainen, mutta sydämmellä liekehtivällä ja kunniata himoova, viskasi kohtalo meidät, herra Markuksen, Maunon ja minut, hovi-ilmaan, jossa silloin kiivaasti riehui eriseurain myrskyt. Samaan liittoonpa kuuluimme silloin Markus ja minä, niinkuin nyt ja ainakin.—Olipa tekeillä nerokas tuuma, taitava juoni, tarkoittaen kumota silloisen hallituksen ja tuon aatelistolta oikeudella vihatun talonpoikakuninkaan ja jälleen teloillensa saattaa asiain entisen tilan.—Päämaalia kohden jo kaikki tarkasti kulki, mutta astuipa äkisti eteemme tuo tuntoarka Mauno ja katkaisi juonemme. Hän vainusi aikeemme ja uhkasi ilmi-antaa koko seikan, jos emme kohta pysäyisi kapinoitsemasta. Häntä uhkasimme takaisin, sadattelimme asiaa pitämään salassa, mutta turhaan, järkähtämättömästi kävi hän lupauksensa täyttämiseen. Silloin julmistui Markus, vetosi miekkaan, ja pian kohtasivat nuoruuden-ystävät toinentalonsa taistelotanterella, jossa kiukkuinen onni Markuksen haavoitettuna maahan kaatoi. Niin tapahtui, ja siitpä heidän ääretön vihansa.

TYKO. Ja siihen myös päättyi valtiolliset tuumanne?

NIILO. Kaikki. Mutta pahoin olin sekaunut asiaan minä, jonka sija oli etunenässä. Köysi tai pyövelin kirves ei ollut enään kaulastani kaukana.

PAULI. Te pelastuitte kuitenkin.

NIILO. Hän, joka mun vaaraan saattoi, mun pelasti taas.

TYKO. Herra Mauno? Uskonpa hänet yleväksi mieheksi.

NIILO. Sydän kultainen ja rehellinen mieli on miehellä, se vihansuopansakin myöntää täytyy.—Häntä kaiveli, että hän tiesi saattaneensa piilun heimolaisensa niskalle, ja huomasi, että rahalla, joka paljon voi, henkeni vielä taitais lunastua. Siihen tarvittava summa, jolla juuri hän aikoi maksaa velkansa Markukselle, oli hänellä kädessä ja sillä hän mun päästi kuolemasta, hän mun sitoi ja päästi.—Tässä istun nyt, kohta haltiana Viitalan ja Kuuselan. Mutta peijakas! viskaisenpa pian kaikki kädestäni taas. Minä Onnetarta kiusaan.

TYKO. Mitä sanotte?

NIILO. Sydämmeni mun kenties pakoittaa tekoon, joka multa siirtää kaiken maallisen hyvän. (Erittäin Yrjölle.) Neito on huomenna minun. Uskotko?

YRJÖ. Häntä terveydellä kuluta.

TYKO. Miksi kadottaisitte kaiken tämän rikkauden, jonka omistajaksi jo olette määrätty?

NIILO. Miksi hylkäsi herra Markus oman poikansa, teki hänet perinnöttömäksi? Siitä syystä, että poika kihlasi Kuuselan tyttären. Minä samoin teen ja kadotan kaikki paitsi häntä.—Mutta nytpä ilmaisain tärkeimmän salaisuuteni. (Erikseen ja noustuaan istumasta ja viskattuaan tuolinsa vihaisesti nurin.) Hävitys ja kuolema! Että olen näin karttamaton. Se kirottu viini!

TYKO. Mikä vaivaa?

NIILO. Eipä mikään. Mutta jos kaiken tämän nyt olisin ilmoittanut vintiöille... Mutta teiltä en tarvitse vaatia salaisuuden lupausta.—Ei! täytyypä teidän mulle luvata kaikki pitää kätöksessä.

PAULI. Olkaat rauhassa; sen lupaamme.

TYKO. Kunniamme nimessä.—Mutta tämä epäilyksenne ehkä loukkaisi meitä.

NIILO. Olenpa kokenut mies.

YRJÖ (asettaen Niilon tuolin sijoillensa.) Mutta istu ja ole iloinen taas.

NIILO (istuu). Iloinen, iloinen! Juokaamme!

TYKO. Teidän muistoksenne!

PAULI. Ja kaikki levottomuus pois, herra Niilo.

TYKO. Mitä ilmoititte, on luonnollinen asia, luvallinen ja ihana.—Te lemmitte tätä neitoa?

NIILO. Jumal' avita! sen teen.

TYKO. Kaunis tyttö, ja sieväluontoiseksi hän tuntui myös.

NIILO. Niin, eikö ole hän kaunis? Ihanat silmät!

TYKO. Kuin tähteä kaksi.

NIILO. Kirkkaana otsa kaarteileikse.

TYKO. Kuin kesäpäivän taivas.

NIILO. Ne kiharat sitten!

TYKO. Hämäräiset pilvet taivaan korkeudessa. Eksyä jos sais niiden yöhön!

NIILO. Mikä syvä, hellä ja lempeä ääni!

TYKO. Kuin läntisen hyminä lehtilaaksossa.

NIILO. Ja hänen suunsa! Herttainen! Niinkuin naisen suu, niin on myös...
Mutta tähtäilepä minua silmänne kuin (nauraa) mustasukkaisen.

TYKO. Ja olisko ihme?

YRJÖ. Erehdytpä, Niilo. Herra Charlemagne on samassa asemassa kuin
Lohjan susi.

NIILO. Hänellä on itsellään. Kaunisko tyttö? Juokaamme hänen maljansa, ja toinen minun kultaseni
muistoksi.

TYKO. Hänen lempensä lienee totinen ja luja, ei huoli hän vaikka menis teiltä rikkaus kaikki?

NIILO. Niin kelpaan toki. Mutta toivo, pysyäkseen kuitenkin perintö-oikeudessani Viitalaan, ei ole
vielä haihtunut.—Markus ja minä olemme aina valtiolliset liittolaiset, mutta katselipa oma poikansa
alati elämätä toiselta kannalta, ja eroitus tainkaltaisissa vehkeissä on voimallinen katkaisemaan
likeisimmätkin heimouden siteet ja villivieraista tekemään lujat ystävät, liioinkin koska seistään vielä
haarniskoittuna tanterella. Siis ehkä katsahtaa herra Markus tähän hankkeeseni vähän lempeämmällä
silmällä kuin silloin, koska kysymys oli omasta pojastansa.—Kaikki toivon käyvän hyvin.

TYKO (erikseen). Eikä ole toiveesi ilman perustaa.

NIILO (erikseen). Etpä myönny siihen, elatusisäni ankara, sen tiedän, mutta tiedämpä myös mihin
sulle annan matkakirjeen. (Ääneensä.) Ihana tyttö! (Juo.) Sulava suu! Niin, lemmekäs impi!—Mutta
kuitenkin minä, mies hurja, vallaton, näitä Melpomene-kasvoja kavahdan, häntä kainoon ja lemmin
kuitenkin; sillä yhteys tämänkaltaisen naisen kanssa, yhteys niin likeinen kuin luonnon suloinen ja
salainen asetus vaatii, siinä on ihastus ihmeellinen.

TYKO (erikseen). Sinä saatana!

NIILO. Yksi seikka kuitenkin, yksi lapsellinen asia tässä tahtoo juonitella. Asuupa niinkuin joku
tumma pelko neidon povessa, että palaisi vielä sotaretkeltänsä entinen sulhaisensa, petoksesta
soimaten entistä morsiantansa. Muutoin on tämä ensimmäinen lemmittynsä jäänyt hänestä jo kauvas
unohduksen sumuun.

TYKO (erikseen). Tästä tahdon varmuuden.

NIILO. Mutta huomenna on kaikki päätettävä. Tuli ja väläys! Huomenna!
Yrjö, käy puhemiehekseni koreasti sinä.

YRJÖ. En, ystäväni armahin.

TYKO. Tässä, herra Niilo, teille sydämmenne ambassadeur. Suokaat mulle käytettäväksi tämä toimi.

PAULI (erikseen). Mitä!

YRJÖ (erikseen). Mies hulluttelee.

NIILO. Te, herra, te mielisitte tulla puhemiehekseni! Olettepa liian hyvä.—Mutta sopisko tämä
muukalaisen?

TYKO. Hyvin, miehen, joka on syntynyt Champagnen kultaisilla rinteillä. Ja enkö ole teidän
sydämmellinen ystäväanne? Neidon tunnen myös. Kaikki sopii hyvin.

NIILO. Hyvä, mun herrani! Ja nytpä keksin sukkelan keinon, joka kaikki esteet lempeni tieltä lakaisee

pois, nimittäin jos siihen suostutte.

TYKO. Mikä on tämä?

NIILO. Ui! ilkeä nimipä sillä on, valheeksi sitä kutsutaan; mutta ainoastaan tyhmät tukkipäiset, ahdasrintaiset eivät näe, että löytyy tätä olentoa kaksi lajia: yksi heistä on alhainen, petollinen, maassa mateleva kärkeä myrkyllisellä hampaalla, mutta toinen poutapäiskysenä livertelee, rakennellen rauhaa ja sovintoa. Ja tämänpä tahtoisin pistää poveenne nyt.—Uljaat nappaukset, herra franskalainen. Olittepa miehen, herra Markuksen pojan kumppani, joka sotakentälle kaatui, hänen viimeisen rukouksensa kuulitte, sen lupasitte täyttää, jos sota teidät kuolosta säästäis. Ja pyysipä hän teitä terveisensä saattamaan isällensä ja morsiamelleen täällä, ja sitten hän silmänsä ummisti ijankaikkiseksi. Nyt, sodan melskeistä elossa, olette lähtenyt reisuihin ympäri mailmaa, ohjaten myös suuntanne tänne synkeään Pohjoiseen, jossa löytyy kuolleen sankarin morsian.

YRJÖ. Mutta käykö asia päisin enään? Miksi vasta monen päivän päästä hän ilmoittaisi sanomansa?

NIILO. Ainoastaan ämmät ja liprat miehet ovat mieluisan kerkeät sanomallaan, huolimatta onko se ilon vai murheen sanoma.—Asia käy laatuun, ja turhasta levottomuudesta se pelastaa tytön. Kuolleeksi tiedämme miehen varmaan, mutta neito luottaa uniin ja akkain ennustuksiin ja pelkää hänen takaisin tuloansa. Mutta tämä juoni, tämä viaton kavaluus kurjan pelkonsa katkaisee ja saattaa onnen Kuuselan kauniille tyttärelle.—Mitä sanotte, herrani?

TYKO. Mitä lupasin, sen täytän, enkä unohda esitystänne, josta kenties on hyöty teille molemmille.

NIILO. Kätenne!

TYKO. Tässä.

NIILO. Oivallista!—Enemmin viiniä! Ihanassa hourauksessa meiltä menköön kaunis kesä-yö. Enemmin viiniä! (Menee oikealle.)

PAULI. Mitä, ystäväni! Kävisitkö narritukseen?

TYKO. Puhemieheksensä rupeen. Paras keino neitoa koetella.

YRJÖ. Katso mitä teet.

TYKO. Mitä olen luvannut.

PAULI. Se ei tapahdu.

TYKO. Ken taitaa mua estää?

PAULI. Tyko, sua rukoilen: ole järkevä.

TYKO. Tehtäväni teen.—Oi kuolema! Minä kohta, kohta joko itseni ilmoitan tai siirryn pyrstötähden kaukamatkoihin tästä ihanasta helvetin auringosta, joka mua puoleensa vetää ja taasen puolestansa viskaisee hävityksen kylmyyteen.—Mikä tuska tämä teeskellys isämme huoneissa! Tätä leikkiä en kestä, henkeni tukehtuu! (Menee kiivaasti ulos.)

YRJÖ. Häntä turhaan varoitamme.

PAULI. Isänsä pää, itsepintainen ja väkivaltainen, mutta sydämmensä, lahja oivalta äitiltänsä, kaiken hyvyden ja lemmen tuli-aarre on.—Nyt hän riehuu. Oi, Tyko! pelkäänpä, että päälles vedät kovan kohtalon.

YRJÖ. Kuinka suortuu tämä vyhti, kuinka loppuu leikki viimein?

PAULI. Pahinta pelkään.—Mutta tästä lähti hän vimmoissansa. Minä seuraan häntä. (Menee. Niilo tulee viinipullo kädessä.)

NIILO. Ystävämmme ovat menneet?

YRJÖ. Suokaamme heidän nauttia hetki raikasta ilmaa.

NIILO. Meidän nauttiessamme viinimarjan nestettä.—Juo, Yrjö! Kohta, toivon minä, häissäni klaseja kilistellemme.—Vielä olen vapaa, mutta pian se enkeli mun lujasti kahleisinsa sitoo.

YRJÖ. Lujasti kuin enkeli Mikhael satoi Lusiferuksen helvettiin. (Juo. Niilo katselee häntä tarkasti.)

KOLMAS NÄYTÖS.

(Sali Kuuselassa. Elma ja Hanna tulevat vasemmalta.)

HANNA. Nyt uljautta vaan ja viimein kaikki
On purjehtiva toivon satamaan.
Käy miettimättä esiin; oikein teet
Ja järjellisesti, sen tietää mahdat.
Niin tahtovatpa itse taivaan voimat,
Ett' ansaitun saa vääritys rangaistuksen
Ja palkkans' hyvyys.—Ole huoleti,
Mun sisarein, käy toimeen vakavasti.

ELMA. Mä ankarasti panssaroittuna
Nyt seison tässä; peli alkakoon.
Ja jospa oiskin mieli synkeä
Kuin syksyn yö, niin ilon naamarin
Nyt murhekasvoilleni panna tahdon,
Ja mitä katkeraksi sydän kuiskaa,
Sen ilmoittakoon ihanaksi kieli.

HANNA. Kaikk' onnistukoon!—
Mut isäs, luulenpa, jo lähestyy.
Mä riennän pois ja tämä päätökses
Se näkyköön kuin muutos, syntynyt
Sun omasta, vapaasta mietteestä,
Vaan ei mun kehoituksieni kautta. (Menee.)

ELMA. (Yksin.) Niin; käyköön näin, ja koska on se tehty,
Niin ovi Tuonen mulle auetkoon.
En pettää taida Tykoa, mut isäin
Mun täytyy pelastaa; se pelastus
On kuolemani, koska Niiloakaan
En pettää taida.
Oi tuskan päivä!—Mutta Kalman herra,
Niin toivon, minut päästää. Riennä, riennä
Mua syleilemään, kylmä sulhainen!
Tul', painu vasten sydäntäni kuumaa;
Sun muutoin väkivallalla mä tempaan
Pois hautaan morsius-unta kanssain maata.
No, ellös vihastuko minuun, taivas,
Kun muuta tietä syömme in tuskassa
Ei silmäin näe, ellet itse sä
Pian päättä elämäni kuumetta
Ja valmista mua matoin morsiameksi.
Mä toivon toki, että tämä liekki,
Mi tummasti jo liehkuu lampussansa,
Pian näissä myrskyissä on sammuva.
Nyt hetki vielä voimaa, vireyttä,
Ja sitten pääni alas kallistan
Kuin lakastuva kukkanen. (Mauno tulee oikealta.)
Tuoss' isäin. Tule, teeskelyksen henki!
Nyt, murhe, ilon aurinkona loista. (Ääneensä ja lähestyen isäänsä.)
Mun isäin, toivon hyvää huomenta!

MAUNO. Mun tyttäreni, minä kummastun.
Kuin päivä katsantosi säteilee,
Kun murheen muotoa mä varroin sulta.
Sä olet iloinen?

ELMA. Näin koska murhe
Tääll' ilon vaatteukseen pukeuu?

MAUNO. Ei koskaan tätä tulen välkkynää
Voi näyttää kasvot synkkämielisen.

Mut mistä ilos! Mihin päätökseen
Nyt olet tullut asiassamme?

ELMA. Mun lempein voimall' uudella nyt hohtaa.
Tän' yönä paljon häntä muistelin.

MAUNO. No ketä muistit, lapsein?

ELMA. Niiloa.

MAUNO. Sä lempisitko häntä?

ELMA. Ei ruma ole hän; ja ihailenpa
Mä käytöstänsä rohkeet', uljasta
Ja aina miehukasta olentoa.
Hoo, piikki-partansa ja kiharansa
Ne häntä soristavat oivasti,
Ja äänensä on niinkuin raudan kalke.—
Mut mikä käännös! Tätä kaikkea
En ymmärrä. Mä rakastanko häntä?—
Sen tiedän, että tämä lempeni
Ei armahinta, korkeimpata ole,
Ei sitä pyörryttävää hourausta,
Mi taivaan tienoon meidät nostaa
Ja saattaa vertaisiksi jumalain,
Ei ole tämä sitä.

MAUNO. (Erikseen.) Syvästi
Sä lemmeit Tykoasi, sen nyt näen.

ELMA. Mut sanotaanpa: tämä rakkaus
Tuo harvoin meille onnen maallisen.
Miksei, miksei? Se onko ylellisyys?
En usko sitä, koska äänettömyys
Ja pohjattomuus lemmen mitta on.
No, miten ollee. Näitä kaikkia
Mä mietiskelin yönä menneenä
Ja kauppakirjaan nimein piirtää päätin.

MAUNO. Miks' otsallas on tämä helmikaste?

ELMA. Sen helle sielussani esiin tuo,
Kun sinne tänne sydämmeni vetää.
Te ootte tyytyväinen, isäni?

MAUNO. Tää on siis mieles vapaa taipumus?

ELMA. Työn järjellisen tekeväni luulen.
Mä sanoin: nimeni mä kirjoitan;
Ja enemmänhän ette multa vaadi?

MAUNO. Mun armas tyttäreni, vanhan isäs
Sä pelastat.

ELMA. Ja siitä iloitsen.

MAUNO. Mut voi, jos minun tähteni
Sä oman onnes ijankaikkiseksi uhraat!

ELMA. Mua, Jumal', auta.

MAUNO. Tuskass' olet, haa!

ELMA. Mun isäin, miksi tämä epäily?
Mi teille onneks on, se mulle myös.
Mi uhraus on meiltä suuri hälle,
Ken antoi meille elon kipenän?

MAUNO. Sua Herra suojele, mun hyvä lapsein!

ELMA. Ken tulee? (Tyko tulee periltä.)

MAUNO. Herra Charlemagne! Terve tuloa! Missä toverinne?

TYKO. Yksin tulen ja ajan toisen asiaa, ja olenpa kenties liian rohkea. Niin, pyydänpä puhutella tyttärtänne ja kahdenkesken.

MAUNO. Miksi juuri kahdenkesken?

TYKO. Teidän luvallanne, minä olen herra Niilon lähetysmies.

MAUNO. Siis on hän jotain teille ilmoittanut?

TYKO. Asiasta, joka koskee kahta sydäntä.

MAUNO. Mitä! Eikö katso hän sen vaativan suurempaa karttavaisuutta, koska kaikki vielä joku aika tuonnettu pitää oleman syvänä salaisuutena?

TYKO. Teitä kummastuttaa, että hän näin tärkeästä asiasta on antanut tiedon vieraille, mutta vieraus käy tuttavuudeksi, ystävyudeksi. Luulenpa näiden muutamien päivien opettaneen meidän joteskin tuntemaan toinentaloksemme; ja taidanpa sanoa herra Niilon luottavan minuun lujasti, eikä pety hän siinä. Minä olen kunnian mies. Asian salaamisesta olkaat suruton, herrani.

MAUNO. Minä jätän teidät. (Menee.)

TYKO. (Erikseen.) Ajattelemattomastipa tekisin, jos kävisin kertoilemaan jutun, jonka hän mulle saneli. Ja luulenpa niin ankaraa nostokankea tässä ei tarvittavan; hän vähemmällä myöntyy, sen katseensa loimosta jo näen. (Ääneensä.) Anteeksi, fröökini; sillä kaiketi kovin julkea ja sopimaton on teidän silmissänne tämä toimeni. Mutta huommatkaat: minä olen maasta, jossa aatos lentää tekoon leimauksen vauhdilla, ja silloin väikkyvät kaikki arvelukset jalkaimme alla. Ja syy siihen, että herra Niilo näin hellässä, arassa asiassa heittää toimituksen toisen huomaan, on ihmeellinen kainous luonnossansa, niin hän itse on vakuuttanut. Ja sentähden, fröökini, rohkenen minä nyt käydä hänen puhemieheksensä.

ELMA. Teitä pyydän istumaan, mun herrani. (He istuvat.)

TYKO (erikseen). Tämä katsanto, taitaahan se enkelit lankeemukseen vietellä. Mutta nielkään mun pimeyden kurimus, jos horjahdan. (Ääneensä.) Niin, tämä herra Niilo on minulle ilmaissut, että lempii hän teitä.

ELMA. Sen on hän ilmoittanut isälleni.

TYKO. Mutta ei teille?

ELMA. Ei. Mutta isäni ja minä asiasta joteskin olemme keskustelleet.

TYKO. Ja mitkä ovat näiden keskustelemisenne seuraukset?

ELMA. Ovat hyvin suosiolliset Niiloa kohtaan, nimittäin jos hankkeensa on vakaa.

TYKO. Hänen himonsa teitä kohden pyrkii voimallisesti.—Hän on siis teidän mielikuvailuksienne esineenä?

ELMA. Enpä kiellä, että on aatokseni paljon häneen ollut kiinnitettyinä näinä viimeisinä aikoina.

TYKO. Te myönnytte häntä seuraamaan halki elämän saaren?

ELMA. Ajan pituudessa taitaisinko hänelle täysiksi olla?

TYKO. En käy sitä vannomaan. Mutta nyt hän teidän tähtenne ei öitten lepoa nauti; verensä kuohuu kuin syksykesällä sen ylevän kuninkaallisen härkähirven veri. Mutta eihän ole tämä halajamisensa toivoton? Te häntä sydämmestänne lemmitte?

ELMA. Tämä kysymys mun saattaa punehtumaan, herrani. Ihanata lemmityllemme se ompi tunnustaa, mutta kainostelemme pa siihen muille antaa vastausta.—Olenhan vielä aivan vähän tuttava kanssanne.

TYKO. Kuitenkin ymmärtäväni luulen tämän punehtumisenne syyn.

ELMA. Teidän oikein siinä toivon tuomitsevan.

TYKO (erikseen). Sä lemmit häntä. (Ääneensä.) Tässä asiassa on teillä ehkä joitakin epäilemisiä, jotka ovat perustetut jo varhaisempiin kohtauksiin sydämmenne tarinassa.—No, älkää katsoko minuun noin ihmetellen ja älkää pahaksi panko, jos lemmittynne, Niilo, olis myöskin tästä virkannut jotain ystävällensä.

ELMA. Siis tiedätte?

TYKO. Että Viitalan pojan kanssa te olitte kihloissa, hänen kanssaan, joka vuosia muutamia sitten läksi sotaretkelle ja jonka kohtalo nyt on kätkeyty teiltä pimeyteen. Tiedän myös eronhetkellänne tehneenne vakaan valan, ja juuri tätä valaa luulee herra Niilo teidän muistelevan lapsikkaassa omantunnon sairaudessa. Niin, nyt kysyn teiltä, arvokas fröökkinä, katsotteko tätä uskollisuuden valaa, jonka vannoitte entiselle sulhasellenne, tärkeäksi, ijankaikkisesti sitovaksi, vaikka se vannoessanne kuuluikin niin?

ELMA. Te käytte pitkälle.

TYKO. Tätä rohkenin kysyä.

ELMA. ja teille mun taasen punehtuen vastata täytyy: huikentelo on naissuvun perisynti.

TYKO. Unohtanut olette siis ensimmäisen ystävänne?

ELMA. Minua vaivaatte, herra.

TYKO. Minä anteiksi pyydän.

ELMA. Mutta kysymyksellenne vastaan taasen: heikko, huikenteleva on kurja nainen.

TYKO. Sepä hänet helläksi tekee.

ELMA. Ja se hänet langettaa, hylätyksi tekee. Löytyypä kuitenkin naisia, sen tiedän, joita ei Tartaruksen pimeys eikä herraus taivaan horjumaan saattaa vois. Mutta miksi haastelen vakuudesta enään minä?—Nyt kaiketi ylenkatseen silmällä minua katselette; siihen on teillä syy. Ja eikö samoin hänellä, joka tahtoo minua vaimoksensa? Että huolii hän pettäjästä!

TYKO. Näin toivoo hän käyvän.

ELMA. Siis etsii tässä vertainen vertaistansa.

TYKO. Onni, onnihan on elon tarkoitus!—Ja pyrkiessämme sinnepäin, miksi emme, jos niin tarvittais, miksi emme vetäis pientä viivaa yli jonkun pykälän omantunnon välikirjassa? Oi, miksi ei! (Erikseen.) Nyt kaikki yöhön peittyköön!

ELMA (nousten istumasta). Suokaat anteiksi, että pyydän olla soimauksistanne vapaa.

TYKO (myös nousten ylös). Fröökkinäni, älkää erehtykö.—Mitä! Repisinkö alas mitä olen rakentanut? Ei, vaan päättää sen tahdon kunnialla.— Sulhasenne parhaillaan puutarhassa tuolla teiltä vartoo sanomata ja jos se onnelliselta kuuluu, niin mieli hän kohta käydä asian kirjalliseen vahvistukseen.

ELMA. Naimasovintoon nimeni kirjoitan; se sana hänelle saattakaat.

TYKO. Sen onnellisen puolesta ma kiitän.
Nyt työni tehty on ja toivonpa
Tään pyhän, viattoman lempenne
Monin kerroin hedelmiä kantavan.

ELMA. Se vielä Manan kartanossa, siellä,
Miss' soivat synkeet kuuset, kukoistakoon!

TYKO. Oi impi kaunis, lempeä ja tyyni
Kuin kesä-yöllä uneksuva päivä,
Elä onnellisna, onnellisna aina!

ELMA. Mä kiitän. Mutta mikä vaivaa teitä?
Te ette jaksu hyvin?

TYKO. Hyvin juuri!
Nyt ompii sydämmeni keveä
Kuin kuivettunut lehti,
Kun lempenne näin ihanasti loistaa

Kuin pyhä kimmellys Olympin huipun.

ELMA. Lohikärmeen luolaan vaikk' on vangittu.

TYKO. Se hymyilee kuin päivän koitto.

ELMA. Niin, hymyhuulin Hinnomin-lasten laaksoss'
Se käydä taitaa häntä muistellen,
Mi taivaansa ja autuutensa on.

TYKO. Teit' lähestyköön taivaanvaltakuntanne,
Puutarhast' autuutenne tänne käyköön;
Mä hänet teille saatan, kohta, kohta! (Menee.)

ELMA (yksin). Sä eriskummallinen mies! Oletpa toki lapsi Etelän lämpyisistä tienoista, ja sentähdenpä en käsitä luontoas ja mieltäs.—Hyvä että läksit, suoden mulle hieman aikaa hengähtää. (Hanna tulee vasemmalta.)

HANNA. No, sisareni, toivonpa, kaikki on hyvin?

ELMA. Hyvin! Minä saan miehen. Sano, etkö tunne vähän niinkuin kateuden pistoksia povessas?

HANNA. Näyttäähän siltä; sillä samassa, kuin hyörin toimessa, käsiänne yhdistää, toivon koko naimasian metsään. (Nauraa.) Turhamielinen halu käydä puhemiehenä ja toiselta puolelta kateus nyt tuimasti toinentoistaan povessani puskeilevat.—Mutta ole iloinen; kaikki onnistuu.

ELMA. He tulevat, ja liitto vahvistetaan. (Hellittää kaulaliinansa.)

HANNA. Miksi lasket liinas?

ELMA. Tässä on kuuma.

HANNA. Tämä ei käy laatuun. (Sovittaa liinan jälleen Elman kaulaan.) Vilauksessa astuvat sisään.—Oletpa levoton. Mutta naimakivusta, naimakivusta. (Nauraa.) Etkä naura sinä.

ELMA. En, Hanna. Miksi olet lapsikas?

HANNA. Lapsikaspa olen. Mutta kuinka valittavat lapset? »Jos mä nauran, te ette naurakkaan».

Ei, näin se kuuluu: »Jos mä laulan, te ette tanssikkaan; jos mä itken, te ette itkekkään.» (Peittää silmänsä ja itkee.)

ELMA. Miksi itket?

HANNA. Sydämmes tuskan tähden.

ELMA. Oi, nyt ole itkemättä!

HANNA. Näkeepä silmäni sun sielus vimman, vaikk huuleni leikkiä lyövät.

ELMA. He tulevat.

HANNA. Minä kiirehdin pois.

ELMA. Ole tässä.

HANNA. Se ei sovi.

ELMA. Sua rukoilen, ole kanssani tässä.

HANNA. Sinä tahdot niin. Minä jään, ja menen koska mua käsketään.
Niin siivilläpä hienoill' liehtoisin
Jumalten ilmaa taivaasta sun päälles.
Mut näytä heille ilon uljas muoto.

ELMA. Niin iloisesti katse leimutkoon
Kuin kukkasniitull' ennen patriarkan,
Hän morsiamens' koska nähdä siinä
Sai vastaans' kamelilla ratsastavan.

(Tyko, Niilo, Pauli ja Yrjö tulevat.)

TYKO. Tässä, herra Niilo, on morsiamenne. Nyt käsi käteen! (Niilo laskee itsensä polvilleen Elman eteen, suudellen hänen kättänsä.)

YRJÖ (erikseen). Nyt saatana on irti!

PAULI (erikseen). Mitä täytyy mun nähdä! Voi Tykoa ja sinua, petollinen sisar!

NIILO. Tällä suudelmalla, fröökiniäni, vahvistan ijankaikkiseksi lempeni teitä kohtaan.

ELMA. Mutta nouskaat ylös, herrani; isäni tulee. Minua myös kumma kainous rasittaa. (Mauno tulee oikealta.)

NIILO. Isä, suokaat meille siunauksenne.

TYKO. Anteiksi, herra parooni, että ennätin tiellenne.

NIILO. Ja nämät herrat tässä, he tietävät asian ja tietävät sen myös salata.

MAUNO. Hyvä!—Ottakaat toinentoisenne. Ja nyt käykäämme kirjalliseen toimeen.

NIILO. Yrjö, mitä lupasit, käy tekemään.

YRJÖ (erikseen). Oi kirous! (Istuu pöydän ääreen kirjoittamaan.)

MAUNO. Herrat matkustavaiset, teidän tienne poistuu tästä pian ja emme tiedä minne; siis yksi todistaja lisää; ja se olkoon Martti. Hän salaisuuden voi kätkeä.

NIILO. Olkoon niin.

HANNA. Tahdotteko, että saatan hänet tänne?

MAUNO. Tee se, mun lapseni. (Hanna menee.)

PAULI (erikseen). Neito, sä mun kasvinsisareni, soipa äänes tässä kiusan leikissä lempeästi kuin paimenen heleä huuhellus karjan korvissa kaikuu, koska uhkaa sitä metsän raateleva peto.—Mitä hekumaa havaitsee mieleni?—Isäni huoneessa vieraana seison ja maailman petollisuus poveani haavoittaa ja—niinkuin luulen—haavoittaa sitä lemmenkin nuoli. Oi kaaos ihmeellinen!

TYKO (erikseen). Huomaa kuinka hän hymyilee, kuinka katse liekehtii, koska haastelee hän sulhasensa kanssa. Häntä ällös vaan pettäkö kuin ensimmäisen ystäväs. Impi, muistele valaas, jonka niin miehukkaasti rikoit, riistit sydämmeni mailman kuin halla-yö viljapellon, ja mihin katson, autio on elon tanner ja pimeys vallitsee syvyydessä kylmän meren.—Mutta ei! mua vihani kuin valtameren aalto nostakoon taivaan korkeuteen, jossa vallitsevi leimahteleva Kronion. Oi jyrinän jumala! joka kostat väärän valan, mä valmis olen huutamaan sun vasamaas, että iskis se tänne ja tämän kauniin kavaltajan maahan löis. Vaan ei! Hän seisköön rauhassa, mutta lainaa mulle jalon kotkas siivet, että lentäisin tästä pyörryttävään kaukaisuuteen. (Hanna ja Martti tulevat.)

MARTTI. Mikä on tahtonne, herra parooni?

MAUNO. Sen kuulet kohta.

YRJÖ. Lukekaat läpi, hyvät herrat. (Mauno silmäilee välikirjaa.)

NIILO (erikseen). Sinä vanha narri, muistanpa terveises tyhmää paimenpoikaa myöten. Tahdot ilvehtiä kanssani, mutta kadutpa sitä ilvettä vielä. En mieli niellä pilkkaas minä.

MAUNO. Tässä lupautuvat herra Niilo ja tyttäreni Elma toinentoisensa kanssa avioliittoon käymään, johon minä, lapseni naittaja, suostun ja lupani nimelläni vahvistan.—Mutta, tyttäreni, onko tämä askel oma, vapaa vaalis?

ELMA. On, isäni; ja älkää pahaksi panko, jos ilmoitan, ettei mikään voima, ei isän eikä äitin, voi sydäntäni pakottaa, ei kalleudet kaiken mailman. Vapaasti se sykkii hänen tähtensä, jonka sieluni kerran omaksensa valitsi.

NIILO. Sä jumaloittava impi! (Suutelee häntä.)

ELMA. Kiitoksia vaan.

TYKO. Kiittää lemmen suudelman edestä! Se kuuluu hieman jokapäiväiseltä.

ELMA (erikseen). Pois huuliltani kärmeen myrky!—Sun nielkään helvetti, sinä mustasilmäripseinen

peikko! Mieleni ei enään ujostele, vaan jalon Orethyijan rohkeuden povessani tunnen nyt ja vakaasti kävisin vasten keihäsmetsää.

NIILO. Me, äsken vielä niin kainot, nyt tuttavasti kuin sisar ja veli katsahdamme toinentaloksemme. Uljas on lemmen tie.

ELMA. Se käy kuin tanssi, mun ystävään.

MAUNO (erikseen). Nyt, lapseni, en mieltäs oikein käsitä. Poskes, jotka harvoin punertavat, nyt tulossa loimottaa ja katsantosi ihmeellisesti säteilee, eikä ole se ilonloiste.

NIILO. Nimet, herra parooni.

MAUNO. Nimet; aivan niin! Miksi seison kuin eksynyt? (Kirjoittaa nimensä välikirjaan.) Niilo ja Elma, nyt rinnatusten nimenne tänne. (Niilo ja Elma kirjoittavat nimensä.)

TYKO (erikseen). Iloisesti hän nimensä piirtää, kuin painaisi hän siihen onni-autuutensa sineetin.

MAUNO. Herrat, tehkäätkin niin hyvin. (Tyko ja Pauli kirjoittavat.) Martti, tuohon nimes. (Martti kirjoittaa.) Mene, Martti, ja ole ääneti kuin hauta siks' kuin aika asian valmistaa vedettäväksi päivän valoon. (Martti menee.)

NIILO. Käykäämme hetkeksi erikseen.

MAUNO. Astu tuonne. (Niilo menee oikealle.) Tunteet eriskummalliset nyt sydäntäni reutoilee. (Menee oikealle.)

YRJÖ (Tykolle). Mikä leikki!

TYKO (Yrjölle). Jos ottaisin nyt kiinni sanastas, niin istuispa pääs joteskin höllästi olkapäillä.

YRJÖ. Se jalkoihini kiiriköön kuin keilipallo, koska itse totuus on muuttunut valheeksi.

TYKO. Mutta katso kuinka ihastuneella muodolla toverimme Pauli haastelee tytön kanssa tuolla.— (Elmalle.) No, fröökkinä Elma: »kerran, koska häitäni vietetään»...

ELMA. »Pääni silloin myrtillä seppelöitään». Te ehkä mielite nähdä myrtin, josta morsiusseppeleni sidotaan. Se seisoo tuolla. (Osoittaa akkunaan.)

TYKO. Onnellinen myrtti ja onnellinen päivä, jona tämä myrtti lahjoittaa teille pukunsa koristeeksi kiireenne ympäri!

ELMA. Toivonpa teidän täällä viipyvän siksi, kunnioittaen minua sinä päivänä, joka pääsinpäiväni on.

TYKO. Ihanata silloin tanssissa kanssanne leiskua saada!

ELMA. Silloin kuin seraafi sinipilvissä tanssin, tanssin yöt ja päivät, niin, yötä ei silloin oleman pidä. (Erikseen.) Tule pian, kuolon enkeli!

PAULI (erikseen). Onko hän mieletön, haastellessaan näin?

ELMA. No, mitä sanotte, herra Charlemagne?

TYKO. Kaikki on taivaallista.

ELMA. Taivaallista, taivaallista!—Harppuin, huiluin, kanteleihin ja symbaleitten soitossa silloin tanssitaan.

PAULI (erikseen). Niinkö?

HANNA (erikseen). Hän perin vimmastuu. (Ääneensä.) Mutta, hyvät herrat, miksi seisoo Yrjömme noin äänetönnä tuossa? Nyt ei ole oikein laita. Kenties eivät ole juuri onnistuneet metsäkäyntinsä.

YRJÖ. Totta sanoen, niin muistelenpa nyt yhtä onnetonta laukausta, jonka äsken tein.

HANNA. Se kertokaat meille.

YRJÖ. Kyhkystä, joka istui kuusen oksalla, lähestyin murha-aseellani, kaataakseni lintua kurjaa, mutta ehdittyäni ampumamatkan päähän, lensi sen luoksi toinenkin, ja heidän maireistansa näkyi, että oli tämä onnellinen pari. Nyt kahtialle arvelin mitä tekisin, mutta murhahimoani en hillitä voinut, ammuinpa, ja vaikka molempia tarkoitinkin, niin kuitenkin yhden heistä vaan luotini maahan kaasi, ja yksin ilman ystävää se toinen lensi pois, ja kaipauksensa vaikeroitsevan äänen mä kauvan laaksossa

kuulin, ja tämä sydäntäni koski.

HANNA. Sitä kyhkystä surkuttelen.

YRJÖ. Häntäpä muistelin nyt, ja siitä tuli mieleni alakuloisuus.

TYKO. Yrjö, sinä tunnoton ampuniekka, nytpä lasken kiven kuormalles. Ehkä oli tämä lintu, joka ystävästänsä tänne yksin jäi, ihan vasta palannut kaukamatkoiltansa ja tuskin ehti tervehtimään toveriansa oksalla ennenkuin hän sen kadotti.—Nyt toisen tarinan tahdon kertoa. Myös tämä on kyhkysparista, joka Pohjan kuusistoissa asui. Mutta vangittiinpa parista toinen, vietiin etäisille maille, sanansaattajaksi sieltä. Mutta kultaansa hän lakkaamatta ikävöitsi; mursi viimein häkistänsä ja läksi lentämään kotomaatansa kohden. Väsymättä hän läpi ilman sinkoili, huolimatta hirmumyrskyistä, sateista, hietikköjen kuumista kierroksista, ahneitten kotkain ja huhkaitten kynsistä. Niin hän kiiti kunnes viimein Pohjolan metsät allansa näki ja sen kuusen huminan kuuli, joka entinen asuntonsa oli, kuuli kultansa valittavan kyherryksen oksalla. Silloin hän pysäytyi, autuaassa ilossa laskeusi alas ja ystävänsä sylissä istui. Ei sylissä! Hän ei ehtinyt. Katso mikä kiukkuinen onni! Samassa pamahti kiväärin laukaus, ja maassa makasi kuolleena ystävänsä.

ELMA (erikseen). Oi! sun tarinas mun kuolettaa kuin ampaus kyhkysen. Uljauteni on loppunut.

YRJÖ. Lisäätkö, tunnonvaivojani näin?

TYKO. Se oli vaan tarina, tyhjä uneksuminen jonkun aivosta.—Mutta, fröökkinäni, eikö kohdannut tätä lintua onni kova?

ELMA. Katala lintu! (Niilo ja Mauno tulevat.)

MAUNO. Nyt, herrani, käyskelemään puutarhaani, kunnes päivällisen valmistavat meille Elma ja kiltti Hannani.—Niin, tule, Niilo. Enpä kärsi tyttäreni kuhertelevan, vaikka oliskin se oman sulhasensa kanssa. Sitten on aika.—Käykäämme. (Muut, paitse Elmaa ja Hannaa, menevät.)

ELMA. Sä muistat miehen, onnettoman miehen,
Jota väärän valan kauhee taakka painoi?
Hänet muistatkos? Se oli mennä vuonna.

HANNA. Oi Elma, Elma!

ELMA. Yli mäkein, laaksoin
Hän juoksi, korkeasti huutaen:
»Mä olen tyhjä, tyhjä myrskynkierros,
Mun sieluin helvetin jo portilla
On vartomassa kunnes täytyy täällä
Elon mittani.» Niin huusi kurja mies,
Ja itsens' viimein kosken kuohuun syiksi.
Oi rikos hirmuinen! Sen tein nyt mä,
Kun petin Tykoni ja valain rikoin,
Myös Niilon petin, peloittavan miehen.

HANNA. Oi jumala!

ELMA. Se kukkaskihermä,
Mi sisussansa kylmän kärmeen kätkee,
Mä olin nyt, se rauhan lähettiläs,
Mi valkeen kauhtanansa alla peittää
Sotaisen, veripunertavan lipun.
Mä olen kirottu, mun sieluni
jo vapisevi pimeyden portill'.

HANNA. Ei! Tänne, tänne tulokoon kirous!
Mä saatoin tämän.

ELMA. Minä yksin syypää.—
Mit' haasteli hän kyhky raukasta?
Tää tarina mun mieleheni toi
Mun Tykoin kohtalon. Niin ehk' on laitans.
Hän tulee, sieluni sit' aavistaa;
Hän murtanut on kahleens, Pohjaan päin

Hän kiittää nyt ja tähtensä on Elma,
Se tiensä näyttää. Mutta huomaa, Tyko:
Se, jonka jaloks' pohjantähdeks' luulet,
On soitten petollinen virvatuli
Ja taitaa johdattaa sua turmioon.
Hän tulee, sankar' uhkea;
Mut otsansapa jalo, kirkas, kaunis,
Se silloin uhkaileviin pilviin käy,
Ja ijankaikkisesti hän mun tuomitsee.
Oo! (Vaipuu Hannan syliin.)

HANNA. Voi meitä onnettomia, voi meitä!

NELJÄS NÄYTÖS.

(Puisto Viitalan kartanossa, Mauno ja Martti tulevat.)

MAUNO. Mene, käske häntä tänne. (Martti menee.) Sitten vuosia on kulunut kuin jalkani näitä paikkoja polki. Nyt seison tässä, tässä vihamieheni maalla, mutta voitosta riemuiten.—Mitä sanoo hän nyt, koska viimein kaikki tuumansa häntä lyövät vasten otsaa? Mitä sanoo onkija, koska oiva hauki ihan rannan korteistossa itsensä koukusta irtitempaisee ja kiirehtii sinilaineihinsa takaisin? Hän puree hammasta ja kiroo. (Markus, Niilo Ja Martti tulevat.)

MARKUS. No, peeveli! Mistä myrskyypi nyt?

MAUNO. Tahdonpa maksaa velkani.—Lue hänelle summa käteen, Martti.

MARKUS (erikseen). Onko paholainen irti?

MARTTI. Tässä, herra.

MARKUS. Ota vastaan, Niilo. (Erikseen.) Olenpa kuin pilvistä pudonnut. Hän maksaa minulle? ja täyden summan? Mistä?—Helvetti! tätä en luullut tapahtuvan.

MARTTI. Niin, herrani.

MAUNO. Oletko saanut maksus?

NIILO. Tässä on sekä pää-oma että kasvot.

MARKUS. Maksuni olen saanut, naapuri.

MAUNO (erikseen). Nytpä näyttäisin sulle aika nenän, jos mielisin olla alhainen.

MARTTI (erikseen). Nyt en voi itseäni pidättää. (Ääneensä.) Tuollahan on Kuusela selkäni takana, ja tässä edessäni Viitalan akkunat minua killistellen katselee.

MARKUS. Mitä hourit, vanha kuivettunut kääpä?

MARTTI. Houriipa vanhan pää.—Mutta sanotaanpa profeetta Tanielin tehneen hiuksista, ihrasta ja piistä suuren pallon ja tukkineen sillä sen hirmuisen lohikärmeen kidan.

MARKUS. Mikä sitten?

MARTTI. Sitten sanotaan hänen tehneen lohikärmeelle näin. (Koukistaa itseänsä osoittaen Viitalaan päin pitkää nenää.) Aih, selkäni! Leini perkele! (Pitelee selkää) Aih!

MARKUS. Ha, ha, ha, sinä riivattu! Kiitä selkääs, se on kilpes, joka sun pelastaa nyt; opettaisinpa sun muutoin mulle näyttämään pitkää nenää.

MARTTI (erikseen). Kiusahenkeni meni kuitenkin ohitse tällä.

MARKUS. Jaa, kiitä selkääs.—Mutta mitä sanon sinulle, joka maksoit minulle niin koreasti? Pelkäänpä toki sun nyt haastelleen hyvää Belsebubin kanssa.

MAUNO. Siis Belsebubi sinä?

MARKUS. Suo anteiksi, mutta me emme juuri haastele hyvää keskenämme. Tarkoitinpa häntä, jolta sinä rahat sait.

MAUNO. Taidanpa toimittaa itselleni rahaa kunniallisella tavalla.

MARKUS. En myöskään tarkoita, että sinä varastit tahi ryöväsit tältä pimeyden suuriruhtinalta, vaan että pyysit häneltä koreasti, sait ja kiitit raappaisten jalallas. Mutta missä ollee nyt se pieni, hento sieluparkas?

MAUNO. Ei siellä missä sinun, ei seurassa vintiön sielun. Ne ammahtavat toinentoisestaan kuin ruumiimme. Nyt, naapuri, jää herran huomaan, helvetin herran kynsiin niinkuin rikas mies. (Menee.)

MARTTI. Hänen vieressänsä ei ole Lazaruksen sia. (Menee.)

MARKUS. Haa!

NIILO. Haa! Että kärsitte tätä. Jumal' avita! kuumeneepa vereni. Vintiö! Niinkö lausui hän? Surma ja kadotus! Miksi olen minä nuori ja miksi lepää hänen kiireellensä niin monen talven lumi?—Vintiö! Taidatteko tätä niellä ilman veristä kamppausta?

MARKUS. En, Niilo. Tapella tahdon, tapella ennen nousua huomispäivän.—Kuulkaatpas tänne, kumppanit!

MAUNO (ulkopuolella). Mitä tahdot?

MARKUS. Meidän täytyy tapella, taivasten nimessä! meidän täytyy tapella.

MAUNO. No, tapelkaamme.

MARKUS. Malta, kohta sammuu aurinko, mutta ennenkuin hän leimunsa virittää taas, mä kuoleman joko annan tai saan.—Aseet, aika ja paikka, mies?

MAUNO. Miekkoinemme kohtautkaamme kanerva-kankaalla, Jossa rajamme sammaleinen kivipyykki seisoo.

MARKUS. Koska, koska? Se tapahtukoon pian!

MAUNO. Keski-yönä, jaa, valkeana kesä-yönä me miekastelemme.

MARKUS. Hyvä! Mun kohtaat siellä. (Niilolle.) Siinä leikissä mun onni kerran antoi ylen, mutta toisella kertaa taas en suosia taitaa.—Miekkani kirkastamaan menen. (Menee.)

NIILO (yksin). Hyvin kaikki! Olisipa heidän ennen pistoleilla kuin miekoilla pitänyt taistella. Ensimmäinen laukaus olis ollut Maunon ja Markus luultavasti keikahtanut tanterelle. Pistoleita tahdon myötäni tuoda; eipä tiedä kuinka käy. Mutta parasta toivon; sillä huomaa onnen mua seuraavan. (Menee.—Tyko ja Pauli tulevat.)

TYKO. Nyt tulkoon hävitys ja kuolema!

PAULI. Niin vimmattu.

TYKO. Kaikk' on kuin unennäkö.
No, ystäväni, mistä tulimme
Ja koska tähän taivashelvettiin?

PAULI. Uraalin kaivannoista karkasimme
Ja vaelsimme matkan ankaran
Ja kotomaalle ehdeimme niin viimein;
Täss' olemme nyt tuntemattomina
Jo aikaelleet toista viikkoa.
Mut miksi kertoelen tätä sulle,
Jok' itse etunenässä' aina kuljit?

TYKO. Kun taivas näkyi, tieni jyrkästi
Helvettiin alas kääntyi. Hirmuista!

PAULI. Sä etkö taida häntä unohtaa?

TYKO. Hän kaunis on! Oi! anna mailman elää;

Vuosmiljonat, vaan ajan virrasta
Ei nouse koskaan hänen kaltaistansa.
Ja hän ei ole minun, vaikka kerran
Hän omaks' armaakseni luvattiin.
Nyt miekka tahi myrkky! Kuolon uneen
Mä tahdon vaipua hänt' unohtaaksein.

PAULI. Oi Tyko! hillitse nyt mieles vimma;
Suo ajan vaikuttaa; hänt' unohda
Ja kätke lempes toisen naisen helmaan.
Sen lupauksen teit, jos petosta
Sä Elman sydämessä löytäisit;
Nyt löysit sen, hän unohtukoon siis.

TYKO. Ensikerran hänet nähtyäni nyt,
Kun karkuretkeltämme palasimme,
Ei ollut hän niin ihana ja jalo
Mun silmissäni. Ihmeellistä kyllä.
Nyt oli hän kuin lupauksen maa,
Niinkuin se toivo ijankaikkinen,
Mailma mihin pyrkii. Kaikki, kaikki,
Mit' onnen-autuaaksi sanotaan,
Hän olennessaan yhdistävän näkyi.
Hänen huulillensa rakkaus ja murhe
On pannut makeuden salaisen,
Jok' olis herkku taivaan jumalille.

PAULI. Nyt hourit, veljein.

TYKO. Toista naista ottaa
Ja hänen kanssaan syödä, juoda, maata,
Mut sitä taivaan iloleikkiä,
Jota leikitsevät sielut lemmekkäät,
Ei saada nauttia!—
Karthagon hävityksen muistat sä,—
Tutkistelimmehan me nuoruudessa
Maapiirin urostöitä yhdessä,—
Tää suuri näytelmä ol' meille mieleen,
Tuo miekankalske tules', sauvussa,
Mailman kahden tämä ottelu.
Mut lukeissamme, kuinka Punilaiset,
Ne jotka kuolemalta säästettiin,
Sahaaran hietikköhön vaelsi
Ja etsei itsellensä toisen kodon,
Kas silloin kuohui kyyneltemme lähteet
Ja kiiksi poskillamme kirkkaat helmet;
Se koski sydämmeen.—He etsei rauhaa
Ja rakensi Tombuktun kaupungin.

PAULI. Min siitä päätät?

TYKO. Mitä tiedetään
Nyt siitä kaupungista kansoinensa?
Se lakastui, sen sielu oli pois:
Se sinne jäi miss' asui lempensä,
Jäi partahalle sinertävän meren.
Ja niinpä Tykon sielu myös
Nyt Elman sinisilmäin lähteisin
On ainiaksi jäänyt. Tässä seison
Mä kortena ja voimattomana
Nyt enään toiseen lemme-rakentoon.—
Sen kuvan ympär' aina
Vaan pyöreilevi aatokseni piiri,
Mun henkein silmä sitä kohtaan yhä
On teroitettu, kuin maneettineula
Ain' ylös Pohjan vuoriin osoittaa.

Sä kaunis impi, tyttö korea!
Sä lehdikköinen saari korkea!
Mut minulla sua vastaan yhtä on:
Sä ensimmäisen lempes annoit ylen.
Hoo! miksi teit sä niin, mun neitosein?

PAULI (erikseen). Mi nyt? Mä pelkään kurjaa loppua.
Mi sielun vimma! Mielens' harhailee.

TYKO. He suutelivat!

PAULI. Mutta nyt ei siitä.

TYKO (kiivaasti). He suutelivat!

PAULI. Miksi kirkaiset
Näin villitysti? No, he suutelivat.

TYKO. Se suudelma kyykärmeen pistoksena
Mun povessani tuntui; sydämmeni
Se ainiaksi myrkyttänyt on.
Kuin kuva, vakaana, hän vastaan otti
Sen suudelman, ei rävähtänyt silmä,
Vaan hohteen kauniin, majesteetillisen,
Kuin pyhä-ehtoon purpurainen tuli,
Me poskillensa ilmestyvän näimme.
Se polttaa sielua.

PAULI. Jos polttoa
Et koe sammuttaa, vaan kiihoitat
Sen yhä kuumemmaks, niin Jumala
Sua armahtakoon, suojelkoon sun aivos.

TYKO. Mä ennen tahdon olla järjetön,
Kuin järkevänä yhä muistella
Sit' aarrettani, jonka kadotin.

PAULI. Oletko mies? Se näytä, ystäväni! (Hetki äänettömyyttä).

TYKO (erikseen). Niin, miksikä mä vaikeroitsen tässä?
Nyt siitä loppu, eikä sanaa enään.

PAULI. No, mitä teemme? Onko nyt jo aika
Pois heittää peitteemme ja ilmoittaa,
Keit' olemme ja mistä tullaan? Elma,
Nyt kohtaa sua koston Nemesis.
Se kaiketi on sulle kuolemaksi,
Vaan oletpa sen ansainnut.—No, Tyko,
Nyt katso ylös.—Oletko sä mykkä?

TYKO. No, mitä tahdot?

PAULI. Mitä mietiskelet
Ja päätät tehdäksemme, ystäväni?

TYKO. Mua saata tästä matkallen, ja sitten
Ijankaikkiseksi pitää erota.
Mä jatkan tieni, kotiin takaisin
Sä käännyt oikeassa haamussas;
Ja sitä, että tässä olen käynyt
Äl' ilmaise, kaikk' olkoon kätkössä,
Ja sano Tuonen mun jo temmanneen.

PAULI. Mit' aiot?

TYKO. Ijäks' jättää Suomenmaan.—
Sä maa, sä tuhansien kunnasten
Ja laaksoin maa, nyt hyvästi sun jätän.
Sua lemmin. Ken ei lemmi synnyinmaataan?

En teitä unohda, te vuoret harmaat,
Te ahot kiviset ja käpykankaat
Ja korvet synkät, joissa haukat kirkuu.
Ja tätä lemmenkäyntiäni täällä,
Kuin unta ihmeellistä sitä muistan,
Kuin kangastusta taruin maailmasta.

PAULI. Sä murheen vimmoissasi päätät näin.

TYKO. On tosin ympärillän pimeys,
Mut irti olennostani; mua likin
On vaikeus, ja on se tahtoin valo;
Mä seison siinä.—Pois nyt lähden.

PAULI. Tyko, muistanpa liiton, jonka teimme verisellä kummulla tappeluspäivän hämärtyessä, minä muistan sen ja seuraan sinua.

TYKO. Ei, Pauli; sä suojaksi isän vanhan jäät, se on sun tehtäväs. Hän, joka kerran pojaksensa sanoi minua, hän on rikas, menestyy elossa hyvin; ja toiseksi, hän on minut hylännyt; kuitenkin suon hänelle alati kaikkea hyvää. Oi, muodostukoon elämänsä toisin, muuttukoon mielensä laatu! Isäni! sinut mun jättää täytyy ja ystävänä kaikki.—Pauli, meidän entinen, lempeä opettajamme, eläneekö hän vielä?

PAULI. Enpä tiedä.

TYKO. Sinä muistat, kuinka hän, koska vielä lapsia olimme, sekä ankarasti että ihanasti eteemme kuvasi mailman, jonka rannalla seisomme elämämme päättyessä. Ei, vielä kohtaamme toisiamme. Pauli, me kohtaamme vielä.

PAULI. Me uskomme niin.—Oi! minä seuraan sinua, minä seuraan.

TYKO. Sinä tähän jäät. En tahdo muiden elämätä riistää, en tahdo isältä rakastettua poikaansa, vanhuutensa tukea temmata pois, ei, sitä en tahdo tehdä. Yksin vaellan.

PAULI. Mutta mihin suunnitat matkas tästä?

TYKO. Teroitanpa kalpani nyt partaista Turkkiilaista vasten. Kauvas kulkee tieni, mutta viimein kuin vihainen myrsky mä itseni syökseen kaarevien miekkain kilinään. Elämä on vaivaa.—Nyt, Pauli, jätän sinulle jäähyväiset.

PAULI. Sydäntä musertaa tämä päivä. Oi!—Niin, hyvästi, Tyko!

TYKO. Niin juureva kuin isäimme viha oli meidän ystävyysme.

PAULI. Niin juureva, niin; ja niin lämmin kuin kylmä se.

TYKO. Muistelenpa usein sinua ja synnyinmaatani ylhäällä Pohjassa täällä.

PAULI. Koska ehtoosilla otava täällä kirkkaana loistaa, katsahda joskus sitä kohden.

TYKO. Usein, veljeni, usein. Koska miekkaansa siellä Kaleva jälleen kohottaa, tänne katseeni teroitan ja tiedän Paulin löytyvän seitsentähtisen alla täällä.—Nyt, onko hyvin kaikki?

PAULI. Oi, jos niin olis!

TYKO. Nyt seuraa minua vähän matkaa, viivy muutama päivä sillä retkellä, ja sitten takaisin palaat jalona Kuuselan poikana.

PAULI. Niinpä teen. (Yrjö tulee.)

TYKO. Tuossa Yrjö, joka myöskin jättää täytyy—No, Yrjö?

YRJÖ. No, Tyko? Miksi olet niin kelmeä? Tuhannen helvettiä!

TYKO. Miksi kiroot?

YRJÖ. Kiroon, että repee maa, pamahtaa kappaleiksi kuin tuliluoti.—Miksi teit sinä tämän?

TYKO. Kohtaloni oli, että petetyksi tulin.

YRJÖ. Puhua pois morsiamensa toiselle! Mitä sinusta aattelen?

TYKO. Mitä tahdot. Uskollisuus, kunnia, se kunnia, joka rehellisyydellä ansaitaan, epäjumalani ovat ja johdattivat mua tässä. Ystävän, jonka uskollisuudessaan vialliseksi huomaan, riistin povestani irti. Vaikka seuraiskin sydämeni muassa! Jaa, saatpa aatella minusta, mitä tahdot, mutta nyt sinusta eroon, kaipauksella eroon, sillä sinä olit ystäväni.

YRJÖ. Mihin, Tyko?

TYKO. Tästä pois.

YRJÖ. Viivy kumminkin, kunnes näet, miten päättyy miekastelo tänä-yönä.

TYKO. Miekastelo?

YRJÖ. Ette siis tiedä, että isänne aikovat taistella kohta, vielä tänä yönä, kankaalla lähellä Kumajan vuorta?

PAULI. Mikä hulluus! Miehet harmaapäät kävisivät veristämään toinentoistansa!

TYKO. Sen estämme.

YRJÖ. Jos on se voimassanne.

PAULI. Mikä eri kiihoitus on saattanut heidät siihen päätökseen?

YRJÖ. Laita on tämä. Tänään maksoi Mauno velkansa Markukselle, jossa kohtauksessa he molemmat käyttivät herjauksen kieltä, ja seuraus oli, että Markus vaati kumppaninsa miekkaleikkiin. Mutta malttakaat: sanoipa Martti huomanneensa, että Niilo tämän aikaan saattoi, yllyttäin elatusisäänsä siihen.

TYKO. Sinua vintiötä! Mutta nyt sinussa löydän koukun, johon taidan iskeä kiinni. Nyt tulee meitä kaksi.—Mutta mitä voittaa hän siitä, että vanhat tappelevat?

YRJÖ. Jos isäs kaatuu, niin Viitala on ijäksi hänen ja vapaasti nai hän Elmansa. Asia on selvä.

TYKO. Ymmärränpä. Hän siis kiehtoilee isäni henkeä. Sinua vintiötä, vintiötä! Niinkö aiot maksaa ansaitsemattoman hyvyyden? (Hanna tulee.)

YRJÖ. Miksi tässä, Hanna, ja tällä murheen, kauhistuksen muodolla?

HANNA. Oi Yrjö, Yrjö!

YRJÖ. Mitä on tapahtunut?

HANNA. Kurja Elma! Ja minä olen syypää kaikkeen, minä onneton!

YRJÖ. Tyvennä mieles, tyttö, ja kerro meille asia.

HANNA. Pyhäin nimessä! teille kaikki tahdon ilmaista ja näyttää Elman viattomuuden. Herrani, mua kuulkaat.—Elma ei koskaan ole lempinyt herra Niiloa, ei, vaan inhoittava on hänelle tämä mies. Tykoansa hän alati muistelee, se on ilonsa ainoa. Mutta nyt herra Mauno kaksi ehtoa pani tyttärensä eteen, joko nähdä murhakamppaus hänen ja Viitalan herran välillä, tai ottaa mieheksensä Niilo, joka oli hänelle luvannut summan, minkä hän oli velkaa herra Markukselle.

TYKO (erikseen). Rupeeko valkenemaan?

HANNA. Tähän ei tahtonut Elma suostua, ei kuolemansa tähden, mutta hellyys isäänsä kohtaan ja minun kehoitukseni saattoivat hänet viimein kirjoittamaan nimensä naimissovintoon, siinä päätöksessä kuitenkin, ettei hän koskaan olisi Niilon kanssa astuva morsiusvuoteelle. Tätä petosta en lukenut juuri vääryudeksi minä, koska näimme hänen ainoastaan tällä kurilla tahtovan maksaa vanhan velkansa Maunolle. Mutta tätäkään petoksen muotoa ei sietänyt Elman sydän, vaan oli hän, niinkuin hän nyt tunnustaa, päättänyt itse katkaista elämänlankansa, jos kuolema muutoin ei häntä päästäisi täältä ennen hääpäivän lähestymistä. Mutta tuskin oli välikirja tehty, ennenkuin hänet käsitti vimma ja kauhistus. Hän Tykoansa muisteli ja pyhää valaansa. Mutta oliko hän pettänyt entistä sulhastansa?—Te, herra, joka puhemiehen virkaa käytitte tässä asiassa, muistakaat, mitkä vastaukset häneltä saitte.—Koska lemmestä hän haasteli, se Niiloa ei kosenut, ei, mutta Tykoa, hänen ystävänsä.

TYKO. Nyt muistan, että oli puheessansa erinomainen kaksimielisyyys.

HANNA. Niin hänen täytyi isänsä onnen tähden, niin armaan Tykonsa tähden. Mitä myrttikruunusta ja hääpäivästä hän lausui, niin omaa peijaisjuhlaansa hän silloin tarkoitti, jona seraafien kanssa hän

korkeudessa tanssii.

PAULI (erikseen). Tämä kuuluu ihanalta.

TYKO (erikseen). Mailmani kääntyy ympäri!

YRJÖ. Mutta tilansa nyt?

HANNA. Kuolema on ainoa aatoksensa, liioin nyt, kun hän on saanut tiedon verisestä taistelosta, johon käyvät tänä-yönä isänsä ja Viitalan herra. Me heitä taivaan nimessä olemme rukoilleet pidättämään miekkojansa, mutta suljettu on nyt Maunon sydän. Kylmänä kuin marmorikuva odottaa hän määrättyä hetkeä. Ja nyt, juuri nyt tulen rukoilijana Viitalasta, mutta ilman voittoa. Mitä jaksoin, koetin rukouksen voimalla herra Markusta kohtaan, tartuin hänen polvihinsa, mutta turhaan kaikki. Hän, miekkaansa hioen, pauhasi kuin ukon ilma, kirosi, syljeskeli ja väenteli silmiänsä, uhaten tänä yönä laskea naapurinsa veren kuin tynnöristä kuohuvan oluen.—Oi, mikä kiukkuinen kohtalo! Onnettomuuden, jota kurja Elma tämän ankaran leikkinsä kautta tahtoi estää, sen joudutti hän sillä; ja kauhea on yö, joka lähestyy. Hän, se katala, nyt vimmoissansa riehuu ja etsii myrkkypulloansa, jonka hän jo kauan aikaa on pitänyt varalla. Senpä varastin häneltä pois. Se on tässä. Ota se haltuus, Yrjö; minä kauhistuksella tätä hirmuista juomaa kannan muassani. (Antaa hänelle pienen pullon.)

YRJÖ. Siinä teit viisaasti. Ja mitä kosee heidän taisteloonsa, niin toivommepa heitä taitavamme estää iskemästä yhteen.

HANNA. Sepä ei kuitenkaan turmiosta pelasta häntä, sen tiedän. Ei, ei! Hän ei tätä taakkaa taida kantaa; niin ankarasti painaa häntä työ, jonka hän pitää hirmuisena petoksena entistä lemmittyänsä kohtaan. Hän kuolemaan rientää ja kiukkuisen kohtalon uhrina kaatuu.

TYKO. Siis uskotte, ylevä neito, hänen tahtovan itseänsä tämän tähden surmata, käydä itsemurhaan? Mutta ehkä on tämä ainoastaan mitätön uhkaus, jota konstia käyttelivät usein turhamieliset sielut.

HANNA. Herra, niin halpa ei hän ole. Minä tunnen sydämmensä, josta kaikki turhamielisyys on pannaan pantu.—Kuitenkin tahtoo hän tämän vimmatun teon kautta vedota muiden ihmisten tunteisiin. Näin on tuumansa, järkähtämätön päätöksensä: kuolla sammaleisen raunion juureen, samalle paikalle, jossa taistelo on määrätty tapahtuvaksi, ja luulee hän, että miekastelijat, tanterelle yhtyen, itsensä pidättävät verisestä työstä, kamoen kuoleman haamua. Niin luulee hän kuolleena voitansa tehdä sen, jota hän ei eläessä voinut; sillä syvästi hän isäänsä lempii. Ja koska hänen kuolla täytyy kuitenkin, niin miksi ei kuolla silloin koska hän sen kautta ehkä pelastaa taitaa hänet, jota hän rakastaa? Tämä on aatoksensa ja päätöksensä luja, ja sen hän täyttää, jos ei häntä ajoissa taideta estää; sillä muistakaat: toivoton vimma on valloittanut mielensä.

YRJÖ. Vainuunpa jälkiä johonki. Hän nukkukoon kivikasan juureen kankaalle.

HANNA. Mitä tarkoittaa Yrjö?

YRJÖ. Olenpa vähän tutkistellut luontoa ja sen salaisia voimia. Nyt tähän pulloon toista ainetta, joka ei tapa, mutta nukuttaa makeasti muutaman hetken ihmeellisiin uniin.—Nyt olet suostuvinas hänen kuolemaansa, annat hänelle pullon takaisin, seuraat häntä kanervakankaalle, ja hän nauttii juoman, luullen nielevänsä kuoleman, mutta nukkuu ihanaan houraukseen. Älä kuitenkaan hänen muotoansa ja tilaansa kamoksu, joka tosin on Kalman, mutta elon voima asuu hänessä yhtähyvin; ja puol-yön aikana hänet, luullakseni, voimme jo herättää jollain äkkisellä jyryllä. Kiväärini riemuitseva paukaus hänet herättäköön.

HANNA. Uskaltaisimmeko harjoittaa tätä keinoa häntä kohtaan?

YRJÖ. Pelotta sen taidamme tehdä.

HANNA. Mutta mitä hyödyttäisi se?

YRJÖ. Luulenpa sen poistavan häneltä halun itseänsä menettämään. Kuitenkin on oikea tarkoitukseni tämä. Koska ne vanhat, taistelokentällä yhteen joutuen, näkevät tytön kuolleena edessään, ja koska he tietävät itsensä syypäiksi hänen kuolemaansa, niin kaiketi tämä näky hieman tempaisnee sydämiensä tuntosuonia. Ja viimein, koska kuollut on saanut henkensä taas, niin varmaan unohtavat he miekat sinä hetkenä, ja ehkä myös,—oliskohan mahdotonta?—käyvät sovintoon keskenänsä. (Erittäin Tykolle ja Paulille.) Silloin saakoot he myös poikansa kuolleista takaisin. Jumal' avita! se hetki on taivaallinen hetki.

TYKO. Onnistukoon aikees!

YRJÖ. Neito Hanna, tämä keino sovintoon ja yleiseen riemuun, johon Elma itse on antanut meille

viittauksen, älköön menkö käsistämme koettamatta. Juoman saatan sinulle kohta.

HANNA. Jaa, koska niin paljon siitä toivomme hyvää, sitä koettakaamme. Mutta riennä, Yrjö, riennä! Sua varron Kuuselan portilla, sen korkean lehmuksen alla. Ole nopea! (Menee.)

YRJÖ. Hetkessä tulen.—Kaiketi on muistossanne vielä se mainittu kiviroukkio Kuuselan ja Viitalan rajalla?

TYKO. Hyvin muistan sen.

YRJÖ. Seisooapa siinä lähellä muutama matala mänty. Jos tahdot nyt katsahtaa impes sydämen pohjaan, niin mäntyin verhoon kiirehdi ennen heitä, kuuntelemaan Elman joutsenvirttä, ja ole vakaa siitä, että hän haastelee totuuden kieltä seistessänsä edessä kasvoin kuoleman herran.

TYKO. Sinne lähdemmekö, Pauli?

PAULI. Lähtekäämme, ja tiedämpä, että kaiken epäilyksen hän poistaa aivostasi.

YRJÖ. Niinkuin sanon, tehkää. Leimaus ja jyrinä, pojat! Nyt keitämme ankaran keitoksen, ja korkeus ja syvyys riemumme kuulloon.—Mutta vartooapa minua se sievä ja kiltti neito tuolla rehevän lehmuksen alla.—Kankaalla kohtaamme, pojat. (Menee.)

TYKO. Siellä kohtaamme.—Mä ennen aina ystävyiden naisten välillä pidin mitättömänä, vaan näenpä tässä ihanan poikkeuksen.

PAULI. He ovat kasvinsisareksia.

TYKO. Kaunis sisarpari!—Mutta miksi käyn sivuasioihin nyt? Oi! minä harhailen. Aatokseni myrskyisessä mailmassa eksyen käyn, ja milloin piirittää mua metsien yö, milloin taasen lakeus eteeni välkähtää.—Mitä kertoili neito? Asian ihanan, ja taasen näyttää sätehensä toivon aurinko.

PAULI. Iloista oli tätä tarinaa kuullella. Se Elman povesta on syntyisin, sen huomata taitaa.

TYKO. Mutta rohkenenko tähän toivoon antautaa? Käynkö päästämään solmua, jonka vasta sidoin? Nytpä tahdon olla varokas, enkä mihinkään luottaa, ennenkuin visseyden näen.—Kankaalle, Pauli! (Menevät.)

VÄLIVERHO.

(Avara kangas; perillä sammaleinen kiviroukkio, sen takana pieni männistö, ja kauempana näkyy eräs metsäinen vuori. Tyko ja Pauli tulevat.)

TYKO. Tässä taistelotanner.—Pauli, minä unia en ole uskonut, ne ovat mitättömiä; aavistuksista en koskaan ennen ole tiennyt. Mutta kuinkahan ollee nyt?

PAULI. Se on jännityksestä sielussas.

TYKO. Ehkä jotain saamme tässä nähdä.

PAULI. Toivonpa kaikki päättyvän hyvin. Mutta yksi asia on kiusattava. Kuinka suoritamme sen?

TYKO. Mikä on tämä?

PAULI. Naimasovinto.

TYKO. Sen ratkaisoon miekka. Onpa minulla oiva syy. Houkutella vanhoja, hopeakiharaisia uroita veriseen leikkiin! Oi! haluni kuumenee enemmän ja enemmän päästäkseni käymään hänen kanssaan rinta vasten rintaa.—Mikä aika ollee nyt? Mua vaivaa levottomuus ja ohaukseni polttaa. Miten luulet ajan kuluneeksi, Pauli?

PAULI. Arvaten, lähenee illan kymmenes hetki.

TYKO. Ehkä varromme tässä turhaan.

PAULI. Vaiti! Kuulenpa askeleita.

TYKO. He tulevat. Käykäämme verhoon. (Poistuvat männistöön.—Elma, valkea huivi päässä, ja Hanna tulevat.)

ELMA (antaen Hannalle pullon tyhjennettynä).
Tää muistoksi sun sisareltas ota,
Vaikk' katkera kuin kuolo on se muisto.

HANNA. Oi Jumala, se on jo tyhjennetty!

ELMA. Se tehty on. Mut lupaukses muista ja älä vaikertele nyt ja itke.

HANNA. Niin olkoon! Vakaana ja lempeänä,
Kuin kesäilta tämä, kuolemaas
Mä tahdon katsella.

ELMA. Nyt ylevästi
Sä katsahtelet. Kaiken perustus,
Sovinnon kruunu korkeudessa
On lemmen henki lempeä ja kaunis.—
Mä väsyksissä olen, lepoon tahdon.
Oi, jospa tällä huokauksella
Mä sielun voisin ulos puhaltaa,
Pois rauhan lehditettyyn kammioon.
Vaan tiedämpä tään juoman uhriansa
Ei liioin vaivaavan, vaan hellästi
Kuin Unonen se silmät ummistaa.

HANNA. Niin kuulin kerran isäs sanovan.

ELMA. Oi isäin kova, armas kuitenkin!
En kasvojasi nähnyt lähteissäni,
Sun jätin jäähyväiset jättämättä
Ja paisteess' illan koto kuumotti.

HANNA. Senpä taidat toivoa, että kuolemasi nyt isäs joko pelastaa kuolemasta tai tekemästä murhattyötä.

ELMA. Niin toivon. Ja lukekoon hän tämän paperin. (Sovittaa poveensa erään paperilapun, jättäen osan siitä näkyviin. Hän käy istumaan kivipyykin juurelle.) Tähän vaivun, tästä alkakoon vaellukseni Tuonen kotoon.

HANNA. Ja tämä heille näyttäköön, millä tavalla kuolit. (Panee pullon hänen viereensä.)

ELMA. Mutta johtuupa jotain mieleeni vielä. Sä muistat sen pienen, sorean, äitittömän tytön?

HANNA. Miksi askaroitsee aatoksesi hänessä nyt?

ELMA. Pidinpä hänestä paljon; hän minulle antoi aavistuksen äitin lemmen ihanuudesta, ja näinpä mietiskelin. Tyko ei tule, Hanna naidaan pois, ja on siis elämäni onnen osa yksin käyskellä kohden kylmää hautaa; mutta sinun, tyttö pieni, liepeällä, syvällä katsannolla, tahdon lapsekseni ottaa, sinussa käsitan esineen, jota ilman määrää saan suosia, jota kohden lempeni vapaasti povestani virratkoon. Näin mä kerran naisen ottolastansa niin suloisesti armastavan kuin kenkään äiti. Kaunis oli se näky, ihastuksesta sydämmeni sykki nähdessäni tämän naisen silmät sädehtivän häntä kohtaan, joka hänen povellansa makasi. Jaa, tämä ihanampaa vielä oli katsella kuin oman äitin lempi. Oi! saman onnen kuin vaimo tämä minä toivoin saavani nauttia, mutta toisin määräsi armoton kohtalo.—Sisareni, miten taidat, suojele tätä lasta.

HANNA. Sen lupaan; pidämpä hänestä minä myös.

ELMA. Käs kädessä ma Kalman herran kanssa
Nyt seison, sen jo huomaa; mutta hieno
On kätensä kuin nurmell' illan kaste;
Ja rientääkseni luokses, ylkäni,
Mun sieluni nyt siipens kohottaa
ja kiittää läpi auerten ja sumuin
Päin korkeuden sinilakehen.
Jos siellä löydyt, kaunokiharainen,
Niin kohta syleilemme hymyillen
Kuin aamu Edenin; mut jos sä astut
Maan murheisella kamaralla vielä,
Niin autuasna korkeudessa

Sua varron mä, hääpäiväämme ma varron.
ja silloin pilvipeitteen pimeän
Mun asuntoni ympärille kierron
Ja hämäryydess' uneksuen varron,
Siks' kun hän ovelleni kolkuttaa,
Siks' kun hääpäiväni on valjennut.
Sa päivä, riennä, viivy, viivy, riennä!
Sua toivon kauvas, helmaani sua toivon
ja punehdun kuin kaino Amarik,
Kun suuteleepi häntä aamun Koi.—
Nyt on se aika, aika ihana,
Kun kohtaauvi Pohjan perillä
Se morsiuskunta, jonka armas virka
On hoitaminen taivaan-isän lampun.
Nyt ei se pala eik' oo sammunut,
Vaan himmeästi paistaa ilman rannall'
Ja vuori hymiseevi Kumajan.
Oi kaunis yö, sä kuolemani yö!
Mua kohtaan Tykon kuva kirkkahana
Nyt kimmeltää ja aatokseni pyörtyy.

HANNA. Sä haastelet eriskummallisesti.

ELMA. Hourisinko? Ei, ei! Nyt järkeni tuntuu niin teräväksi, tuntee niin tarkaksi ja hienoksi, että kaikki käytökseni ja tekoni menneestä elinkaudestani piirtäyvät muistoni tauluun yksinkertaisina, kempelöinä kuvina; ja mitä kaunista aattelen, mitä lemmeestä uneksun, on esimaku taivaan hekumasta.—Hän tulee, kuolema, mutta liepeänä kuin tuulen liehaus.—Sisareni, laula se kehtoveisu, jota aina kuultelin niin mielukkaasti.

HANNA. Oi! voisinko laulaa nyt?

ELMA. Koska arkussani makaan, niin vasemmalle kallista pääni.

HANNA. Niin, silloin muotos olkoon hiljainen, ihana murhe.—Sinä raukenet, ja silmäkantees painuvat. Nyt ottakoon sun armoihinsa Jumala taivaan.

ELMA. Niin ja amen! (Peittää sekä päänsä että kasvonsa huivilla ja kallistuu kivirauniota vasten.) Sisareni, mua laululla nukuta. Oo, minä kuolen!

HANNA. Sä mieleni korostat. Kirkkaasti ääneni kaikukoon koska neito kaunis kuolee. (Laulaa.)

Äitiinsä etsei lapsi,
Itkien kauvan hän etsei.
Tok' viimein hän nähdä saa
Sen liehuvan liinan pelloll'.
Sinnenpä nyt kiirehtii
Hän kultasantasella tiell',
Ja elokuun aurinko paistaa.

Äiti, kosk' itkun kuulee,
Leikaten kultaista olkee,
Koht' sirppinsä heittää hän
Ja rientävi pienoist' vastaan:
Helmoihins' hän kietoo sen
Ja istuu auman äärehen,
Ja elokuun aurinko paistaa.

Autuas uni on lapsen,
Autuas katsanto äitin;
Se taivahan rantaan käy
Ja uneksuun viipyy siellä,
Koska liehtoo lounainen,
Kosk' paistaa heljä aurinko
Ja kultainen vainio läikky.

Hän on vajennut.—Elma! miten jaksat? Nukkunut siis. Sen estäköön Jumala! (Tyko ja Pauli tulevat.)

TYKO. Neito, makaako lapses?

HANNA. Hän makaa, mutta unensapa mun saattaa levottomaksi.

TYKO. Ole huoleti. (Paljastaa Elman pään.) Katsos, kuollut enkeli. Mutta koska hän kuolleista nousee, taas on hän ijankaikkiseksi minun.

HANNA (erikseen). Mitä lausui hän?

TYKO (erikseen). Hänen puheensa oli autuaitten henkien soitantoa.

PAULI. Sisareni, kuinka kelmeä!

HANNA. Sisar!

PAULI. Tässä olemme, tässä kasvinveljes, Pauli.

HANNA. Taivaan Jumala!

PAULI. Niin, terve, sisar! No, pois tämä häiriö kasvoiltas.

HANNA. Mieleni hämmästy. Tulleet siis! Ja Tyko tuossa? Taidanko uskoa tätä kaikkea?

TYKO. Usko, impi; se on totuus.

HANNA. Niissä äänissä, mikä tuttava helinä nyt! Sotakumppanit Tyko ja Pauli!—Mutta miksi tämä teeskellys?

TYKO. Kaikki vielä selitämme, mutta nyt on aika tärkeä ja tiukka. (Yrjö tulee.)

YRJÖ. Makaa makeasti, tyttö!

TYKO. Hän makaa kalpeana kuin kuolema. Aatteles, jos ei hän enään heräyisi unestansa. Yrjö, tunnethan tarkoin tämän juoman vaikutuksen?

YRJÖ. Hengestänsä takaan.—Mutta aika joutuu. Viskatkaa jo hiiteen tämä puku ja parta ja pistäkää olentonne samanmoiseen kuoreen, jossa läksitte myrskyävään sotaan. Kaikki on valmis; hyvin toimitettu, ja viimein—kaikki hyvin!

HANNA. Tulleet, tulleet he, joita kauvan varroimme!

YRJÖ. Ei juuri vielä, tyttö. Näenpä tässä ainoastaan kaksi vakojata Pariisista; mutta kohta tulevat Tyko ja Pauli ihanalla pauhinalla niinkuin se myrsky, joka pouta-ilman tuo.—Mutta tästä kiireesti pois! Kaikki!

HANNA. Mutta jättäisinkö tähän yksin nukkumaan armahimman lapseni! En, vaan vartijansa tahdon olla tässä.

PAULI. Välttämätön asia.

YRJÖ. Mutta huomattuas taistelijain lähestyvän, kätkey männistön verhoon ja viivy siellä pelotta, kunnes astumme esiin me, ja se tapahtuu koska parhaaksi näemme.—Tulkaat! (Menee.)

TYKO. Tule, Pauli.

PAULI. Käy edelle, kohta tulen.

TYKO. Mutta miksi seisot ja mietiskelet? Miksi olet niin kelmeä?

PAULI. Mene, Tyko!

TYKO. Kaiketi sisares tila tuossa on masentanut näin mieles?

PAULI. Ei!—Kiusaatko minua? Mene, sanon minä. Kohta tulen.

TYKO. Mutta riennä. (Menee.)

HANNA. Pauli, sano, mikä rasittaa mieltäs.

PAULI. Oi kuule: minä lemmin sinua!
Jos lupauksen annat, riennä sitten
Mun sylihini, mut jos kiellon saan,

Niin tähän, ehtimättä muiden korviin,
Mun sanain kuolkoot; senpä sulta vaadin
Ja toivon, ettet tunteistani
Tee leikkiä. Suo anteiks', enpä kärsi
Mä pitkää rakkauden ilmoitusta
Hiuskarvan hienost' esiin saatettuna
Ja imarruksen makeutta täynnä.—
Näin sanoin. Minkä vastauksen saan?

HANNA (erikseen). Tää sointo autuas, mi oli tämä,
Mi virtas hänen armailt' huuliltansa?
Kuin hämärässä seison! Leimaus
Mun päällein ihana on langennut
Ja heijaisnut mun näköni.

PAULI. Siis ei?

HANNA (juosten Paulin rinnoille ja halaillen häntä).
Mun Paulini!

PAULI. Mä olen onnellinen!

HANNA. Ens' kerran rakastajan kaulassa,
Se tiedä.
Oi, onko lemmen syleily näin lämmin,
Näin hienoo, sulohista hekumaa!
Mi polento nyt metsän kohinassa?
Ei metsässä, vaan korvissain se on,
Kun sydämmeni loiskinan mä kuulen.—
Sä olet sulhasein!

PAULI. Sä morsiamain!
Sun päätökses ol' uljas.

HANNA. Mutta usko,
Mit' ilmoitan. Sua lakkaamatta täällä,
Kun kuluessa vuoden kahdeksan
Te sotarekillänne harhailitte,
Mä kaipauksell' apealla muistin.

PAULI. Mut muistelinpa vähän minä sua;
Suo anteiks'; harvoin, harvoin muistelin,
Kun tästä kaukana me retkeilimme.
Mut nyt, kun taasen sinut näin,
Mä silloin lempeni myös näin,
Ja nyt, sun laulus kuultuani tässä,
Kuin kevään tulva paisui tunteeni,
Ja visseyteen kiirehtiä päätin.

HANNA. Sua unohtaa en taida, armas yö!

PAULI. Niin ihmeellinen, monivaiheinen, ja jotain vielä tässä tapahtuu.— Nyt eroomme.

HANNA. Sun kohta näen taas.

PAULI. Niin, kohta, impi; siksi hyväst' jää! (Menee.)

HANNA. Hyvästi, Paulini!
(Kumartuu alas, painaen otsansa Elman helmaan.)
Oi, Elma, Elma!

VIIDES NÄYTÖS.

(Yö ja sama paikka. Elma makaa raunion juurella, ja Hanna, seisten sen nojalla, sitelee puolanvarsista seppeliä.)

HANNA. Sun tavatkoot kuin uhrin seppelöityn
Täss' unta kuolon maaten kankahalla.
Siis kannat ensin seppeliä Tuonen
Ja sitten päähäs painat morsiuskruunun,
Päinvastoin impein kohtaloa ennen.
Heit' ensin templi vartoi Hyymenin
Ja vasta sitten kuolon kylmä kranssi.
Makeesti makaa, ja kun heräyt,
Sua syleilevi oma sulhases,
Ja Paulin kultasena Hannan kohtaat.
Oi, aika armas, olla morsian
Ja päivät lemmen juhlaan lukea
Hääpukuansa neuloin valkoista!—
Nyt, Elmani, on sepelesi valmis,
Ja kulmillesi lasken sen.

(Asettaa seppelen Elman päähän.)

Näin makaa koska lähestyy sun isäs,
Ja jos ei sydäntänsä tämä haamu
Voi liikuttaa, niin kivistä hän on.—
Ken tulee? Minä metsän kätköön riennän.
(Juoksee pois. Martti tulee.)

MARTTI (yksin). Tässä on paikka, jossa pitää tapahtuman kamppaus; puol-yön hetki on nyt lyönyt. He kaiketi ovat tässä kohta, Markus Niilon kanssa, ja Maunoa seuraa varamiehenä Yrjö; niin on isäntäni määrännyt. Mutta olenpa tässä käskemätönnä vieraana minä, ja antavatpa minulle tästä hyvän vauhdin, jos mun huomaavat. Mutta piiloon tahdon pistää itseni ja luuhistellen katsella metsästä kuinka leikki käy. (Havaitsee Elman.) Ken siinä? Ken makaa siinä? Elma! Ja vaalea kuin ruumis. (Tunnustaa häntä otsaan.) Kuollut! Kuollut on tyttö!—Oi, murheen ajat! Nyt astu hautaan myös, Martti. Palvelus-aikas on loppunut, et jaksa enään täällä kinnustella; sillä hän, joka sun piti voimissa, on poissa.—Sun hymyilemises maksoi päivän vaivat. Sun olentoas katsella, kanssa haastella saada, se mielelleni antoi uutta mehua, (pidellen koipiansa) ja näiden luupilli-kurjain täytyi seurata tahdon viittausta ja kaikki kävi hyvin. Mutta nyt, nyt kymerryn kasaan, vaivun mullan rakoseen... Te Viitalan paroonit ja perkeleet, teidän tähtenne kaikki tämä. Voi jospa olisin minä myllynkivenä, päällimmäisnä nimittäin, ja saisin jauhota teitä tampoiksi Kuuselan elikoille.—Mullan rakoseen vaivun, ja sitten olkoon unohdettu elon pitkä, tukala päivätyö, ja merkki pulkkaani piirretty kunnialla.—Mitä näen tuossa? Pienen pullon. Siitä on hän imenyt kuolemansa ja niinmuodoin itse tehnyt päivistänsä lopun. Oi, lapsi katala! (Markus ja Niilo, varustettuna miekoilla tulevat.) Tuossa tulevat verta janoovat partit.

MARKUS. Tekeekö hän meistä pilkkaa ja lähettää vastaamme hänet?

NIILO (erikseen). Mitä näen minä? Elma! Haa! Nyt jotain aavistan.

MARKUS (huomaten Elman). Mutta mitä eläviä taulukuvia näytetään tässä?
Miksi makaa hän tuossa ja miksi seisot tässä sinä?

MARTTI. Ijankaikkisuuden unta hän makaa, ja minä vietän valvojisiansa.

MARKUS. Kuollut?

MARTTI. Kruunattuna uhrina. Ja tyhjennetty pullo jalkainsa juuressa näyttää, kuinka hän on kuollut.

NIILO (erikseen). Ken tiesi vartoa tätä?—Sorea Elma kuollut! Kirous ja kiusa! Ja hukkaan työtä tein, hukkaan menetin rahat. Elma kuollut? Tämä käy sydämmelle. Oi kirous ja helvetti!

MARKUS (erikseen). Tyttö oli kuitenkin viaton. (Ääneensä.) Mutta miksi joudutti hän itse surmansa?

MARTTI. Miksi! Te kysytte miksi?

MARKUS. Niin kyllä, sinä lurjus. Enpä ole kiehtoillut juuri tarkkoja tietoja elämänsä tarinasta.

MARTTI. Tahdotteko siis tietää kuolemansa syyn?

MARKUS. Yhtä kaikki. Hän olkoon kuollut ja tulkoon haudatuksi.

MARTTI. Hyvät herrat, tepä tämän ihanan immen syöksitte kuolemaan.

MARKUS. Ukko, mitä rohkenet sanoa?

MARTTI. Sen rohkenen. Mua villittää tämän hyvän lapsen kuolema. Se tunturina teitä painakoon ja vielä raskaammin teitä, herra Niilo, joka rakensitte murhaleikin, jota hetken päästä tässä näemme harjoitettavan, ja tämäpä juuri peloittaa kauniin Elman elosta. Kirous päällenne, herra Niilo!

NIILO. Sinä kehnomielinen koira, tahdotko pitää kitas?

MARTTI. Häpee, nallikka.

MARKUS. Ukko, ukko, ohjaa sinä kieltäs.

NIILO. Jospa tietäisitte, elatusisäni, että olemme tekemisissä häijyn riivatun kanssa, joka ei ainoastaan ole herjannut minua, mutta teitä myös, teidän aatelis-nimeänne ja mainettanne, ja tämän teki hän hävyttömällä terveisillä tuon tyhmän paimenpojan kautta.—Niin, ukko, valehtelenko?

MARKUS. Donnerwetter! Hänkö herjaisi minun nimeäni?

MARTTI. Kunnia vasten kunniaa, naapurit.

MARKUS. Vai niin! Kyllä sun opetan, hunsvotti, sinä kaiken sen edusmies, mikä on plebeijiläistä ja alhaista. Sinä konna! Enpä tahdo kuitenkaan sinuun koskemalla soaista käsiäni, mutta,—pidä hänet niskastansa kiinni,—lahjoittaa sinulle muutaman potkauksen aatelijalastani, ja mene sitten tiehesi.—Pidä kiinni hänestä. (Niilo tarttuu Martin kaulukseen yhdellä kädellä.)

NIILO. Hänen ehkä annamme vaan hävetä.

MARKUS. Muutama potkaus hänen pitää saaman, ei auta.

MARTTI. Sepä aatelinen teos!

MARKUS. Niin juuri! Potkaisenpa vaan koiraa, joka minua haukkuu.

MARTTI. Yksi sana, kiivas herrani yksi tärkeä kysymys.

MARKUS. Mikä sana, sinä peeveli? Mikä kysymys? Sanoppas.

MARTTI. Tämäkö on ritarillista, että herra Niilo antaa rääkätä tämmöistä vanhaa kääkkää kuolleen morsiamensa edessä?

MARKUS. Morsiamensa!

NIILO. Mitä kuulen?

MARKUS. Morsiamensa!

MARTTI. Niin, niin.

NIILO. Mitä hourit, vanha tonttu?

MARTTI. Ei, herra. Nyt on muistonne huono. Kihlaus tapahtui eileen, ja minä myös sain kunnian piirtää nimeni todistukseksi salaiseen naimasovintoon. Jaa, niin on asia, herra Niilo.

MARKUS (ryhtyen Niiloon). Vintiö! Onko tämä totta? (Martti juoksee pois.)

NIILO. Malttakaat mielenne, herra.—jos olis se tosi, miksi tarvitsi hänen juosta tiehensä?

MARKUS. Mutta nytpä selkiyy eteeni yksi asia, jota muutoin en ymmärtäis. Hän maksoi velkansa eileen; ja arvaatpas, keltä luulen hänen saaneen rahat? Haa, sinä riivattu!

NIILO. Teitä rukoilen itseänne hillitsemään.

MARKUS. Sano totuus, tunnusta, tunnusta!

NIILO. Herra, herra!

MARKUS. Hahaa! tämä puhkaisee sappeni.

NIILO. Ensin tutkikaat ja sitten tuomitkaat; niin tekee viisas mies.

MARKUS. Niin, otanpa asiasta pohdin, ole vissi siitä. Ja jos on savussa tulta, niin valmis ole jäniksenä kaapaisemaan maaltani pois. Sinä tunnet minut, poika.

NIILO. Hyvin.

MARKUS. Niin, niin!—Mutta tuossa tulee toverini. Hänen lävistän kuin silakan, sen tunnen sydämmessäni. (Mauno tulee varustettuna miekalla.)

MAUNO (erikseen). Tässä seisovat, mutta enpä näe Yrjöä.

MARKUS. Varamiehes?

MAUNO. Hän ei siis ole tässä. Mutta yhtäkaikki. Nyt miekat leiskumaan, ja puolusta kurjaa ruumistas.

MARKUS. Ei nälkäinen jalopeura niin kiivaasti himoo päästä antilopen niskaan kuin minä tappelemaan kanssas. Mutta ehkä muutamme paikkaa?

MAUNO. Miksi?

MARKUS (osottaen kädellensä Elmaa kohden). Katso tuonne.

MAUNO. Voi Luoja, mikä näky! Elmaniko
Tuoss' sammaleista rauniota vasten
Mä näen makaavan? Nyt katkee, sydän,
Ja, silmäin, pimene!—
Kas tuoss' on pieni tyhjennetty pullo;
Siis myrkky, nukuttava myrkkyjuoma
On lapsein elämästä tehnyt lopun.
Oi miksi teit, mun tyttäreni, tämän?
Min merkitsee tuo paperi? (Ottaa paperin.)

»Isälleni.» (Avaa ja lukee.)

»Mun isäni armas! Nyt kuolemaan kiirehdin; en mieli nähdä enään huomispäivää. Anna miekan levätä ja elä onnellisna, onnellisna! Anna miekan levätä! Tätä rukoilee onneton Elma, joka tuonelaan lähtee nyt.»

Oi, mikä isku mulle, armottomin
Ja kurjin isistä! Ma saatoin surmaan
Mun tyttäreni lempeän ja kauniin.
Niin, kaunis oli hän, ja sydämmensä
Ol' rakkauden lähde pohjaton,
Ja hänen kirkkahalla otsallansa
Siell' hallitsipa viisauden henki.
Semmoinen oli Elmani, mun lapsein,
Ja kuolema tään mestarteoksen
Näin äkisti, armottomasti riisti
Tässä' synkällä yöllisellä kankahalla,
Ja nyt hän makaa tuossa matojen
Ja tuonen-toukkain saaliina.
Oi mailma, elämä, sä ihmeellinen!
Mi on sun tarkoitukses? Mihin viimein?
Se arvoituspa kauvan askaretta
On aatoksillein tuonut. Turha työ!
Ei selkii pulma tää, se synkeemmäksi
Vaan käypi sielun katseen edessä;
Ja tulkoon mustin pimeys ja yö,
Jok' aamusta ei tiedä! Hävitys
Ja kuolema on päästimeni nyt,
Kun armas tyttäreni kuollut on.
(Ääneensä Markukselle.)
Sä perkele, sä alkusyy ja juuri
Tään kaiken kurjuuden, nyt vinkuu miekkain!

MARKUS. Niin, tule teräskalske kerta vielä!
(Miekastelevat. Pauli, Tyko, parrattomina ja sotamiehen puvussa,
Yrjö, Martti ja Hanna tulevat.)

PAULI (hämmentäen taistelolon miekallansa).
Te vanhat, mitä teette? Erotkaat!

YRJÖ (puhaltaa torvellansa pikaisen töräyksen, Martti hurraa, ravistaen lakkiansa). Tässä ollaan.

MAUNO (erikseen). Näänkö aaveita!

NIILO (erikseen). Haa! Tyko!

MARKUS (erikseen). Tuhatta lempoa, tuoss' ovat pojat!

MAUNO (erikseen). Tää olisiko kummitusta!

PAULI. Isä,
Sua tervehdin.

MAUNO (syleilee Paulia). Mun Paulini, mun poikani!
Nyt valmis olen käymään kuolemaan.

YRJÖ. Nyt vasta eletään, nyt ilo alkaa.

MAUNO. Mun poikani, mi hetki verraton!

PAULI. Täss' on mun sotatoverini, Tyko.

MAUNO. No terve tultuasi! Etkö näe
Sä isäas tuossa?

TYKO (lähestyy isäänsä). Oi! mä hänet näen,
Mut hän kenties ei tunne poikaansa.

MARKUS (kätellen Tykoa)
Täss' omi käteni. Kas niin, kas niin;
Ei enempää, jo kylliksi on tehty.

PAULI. Mun herrani, nyt otte kova isä.

MARKUS. Ain' erillämme,
Ei keskenämme yhtään tekemistä.—
Mut nyt—mordieu!—nyt tunnen Franskan herrat,
Ne kavaltavat kansantutkijat.
Miks' tämä pilkka, tämä narripeli?

MAUNO. Jaa, Paulini. No, no, sua syleilen
Mä kerran taas, sä kaukaa tullut vieras.
(Erikseen.) Mut voi, tuoss' Elmain makaa kylmänä!

PAULI. Min teimme, lyödäksemme leikkiä
Ei tehtykään, vaan syystä tärkeemmästä.

NIILO. Hoo! terve, terve, vanhat kumppanit.
Mut osaattepa teeskennellä te,
Oo peijakas! kuin hyvät näyttelijät,
Niin, oikein komiantit, tenhomiehet
Ja silmäkääntäjät.—No, veli Tyko,
Me ehkä kohta vähän nykäilemme.

TYKO. Sen teemme kohta, malta hieman, Niilo.
Suokaatten anteiks', isät, suokaat myös
Mun teille lyhyesti kertoa
Se kohtalo, se retki vaikea,
Mi vihdoin viimein Suomen laaksoihin
Taas saattoi meidät, ja me riemuitsimme.—
Se tietään, että sankareina
Me taistelimme sotatantereilla,
Ja kunnian sai meistä isäinmaa.
Mut Onnetar, se petollinen impi,
Taas pian siirtyi meistä kauvas pois,
Ja rautakahleet, vankeuden kurjuus
Nyt tuli osaksemme. Vuorihin,
Uraalin kohtuun meidät syöstiin alas,
Ja siellä, kiertoessa kolmen vuoden,

Me, kalkutellen kovaa kalliota,
Oleskelimme. Mutta muistossamme
Ain' ihanana Suomi kangasteli,
Ja sielussamme epäily ja toivo,
Kuin sodan ristituli, tuiskasi.
Mut kerran päällämme kun taivas välkkyi
Ja vapauden tunne tulta iski,
Niin murtui kahleet, ja me rynkäsimme
Pois Tartaruksen hirmu-luolista
Kuin jalopeurat rautahäkistänsä.
Me vuoret ylös alas kiipesimme
Rämeiset, äärettömät lakeudet
Kuin villit hirvet samosimme
Ja vainoojaimme luotisatehessa
Me uiskelimme yli tuimain kymein.
Ken voi meitä vastaanseistä? Vapaus,
Kotimme muistot, pyhä synnyinmaamme,
Ne viittas yhä meitä luokseen tänne
Kuin syösyön juhllalliset pohjantulet.
Ja viimein siinti meille Kyyrianmaa
Kuin sini-viiva taivaan rannalla,
Ja pian seisoimmekin vuorella,
Mi Tornivuoreks' kutsutaan,
Ja onnellisina kuin autuas sielu,
Kun, tultuansa murheen kaukamaista
Ja seisten partaall' unohduksen virran,
Se nähdä saa Elysiumin niitut.
Oi tätä hetkeä!

MARKUS (erikseen). Tok' oivallista,
Sen myönnän.

MAUNO. Kertomukses, Tyko, saattaa
Mun sydämmeni uljaast' paisumaan
Ja uutta mehua saa sairas mieli.
Miks' vihamiehein poika oletkaan!
Mä tunnen niinkuin rupeis riutumaan
Jo vanha viha povestani pois,
Ja toivonpa sua saada kutsua
Viel' ystävänä pojaks'.

MARKUS (erikseen). Erehdytpä.

TYKO. Mut kohta taasen ilo masentui,
Siin' ilon kunnahalla seistessämme,
Kun korvihimme riensi sanoma
Kovasta isästä, mi hylkäs poikans,
Ja epäily myös poveheni tunki,
Olisko impeni viel' uskollinen.

MAUNO. Se kysymys nyt jääköön. Tuossa, tuossa
Jääkylmänä sä tytön nähdä saat.

TYKO. Mä tiedän kaikki. Hän on onnellinen,
Nyt päätetty on sydämmensä tuska.

MAUNO. Nyt poikani mä elävissä näen,
Mut tyttäreni Manan morsianna;
Siis suurin murhe ilon suurimman
Nyt hämmentää ja kyneleeni virtaa.

TYKO (Markukselle). Isä, mun olette tehnyt perinnöttömäksi, kumonnut kaiken lapsi-oikeuteni, mutta rohkenenpa kuitenkin nyt astua puolestanne esiin.—Niilo, luulenpa jo asiamme valmistuneen niittoon. Yhtä tahdon kysyä. Sinäkö nämät vanhat saatoit tänne murha-aseet käsissä? Sinäkö heitä houkuttelit miekan-kamppaukseen, johon oli heidän aikeensa käydä tässä?

NIILO. Ja kysyt noin pöyhkeästi. Hei!

TYKO. Oletko sen tehnyt?

MARTTI. Sen on hän tehnyt, sen valani todistakoon.

MARKUS. Yhtäkaikki. Me parhaaksi näimme tapella, tapella vimmatusti, ja siihen on aika jälellä vielä.—Mutta yhtä mielin kysyä minäkin, ja jos tosintuis asia, niin riennä matkaas, Niilo. Muista ehto, jonka panin sun etees, määrätessäni sinua otto-pojakseni, ja jonka pyhästi lupasit täyttää.

NIILO. Hän on nyt kuollut.

MARKUS. Kysynpä tässä, oliko miehellä joitakin lemmen tuumia tuota neitoa kohtaan tuossa?—Ukko sinä, jos puhettas et vahvista, niin oletpa kuoleman oma.

MARTTI (Maunolle). Mun herrani ja isäntäni, tiedänpä nyt ansainneeni teidän kovimman vihanne, koska mulle uskotun salaisuuden ilmoitin. Mutta kuulkaat toki ja muistakaat, ettei löydy hädässä lakia.—Tässä kohtasin nämät kaksi, ja onnettomuus on, ettei juuri veljellinen ystävyys vallitse minun ja näiden kahden paroonin välillä, ja tahtoivatpa nyt minua kuransata oikein aikalailla.

MARKUS (erikseen). Hm!

MARTTI. Mutta olipa minulla avain siihen salaiseen miinaan, ja sen laukaisemisella tiesin voivani tyhjiin avaruuksiin viskata herra Niilon pois elatus-isänsä suosiosta, ja, muistelllessani tarinan lampaasta, joka jalopeuran ja karhun keskinäisen riidan kautta pelastui heidän kynsistänsä, laukaisinpä tulisen kaivannon, ja minua seurasi lampaan onni.

Markus. Siis on se totta?

NIILO. On totta, totta! (Erikseen.) Nyt hyvästi kaikki toivo! Hyvästi ilo myrskyinen viini-jumalan leirissä, seurassa oivallisten ystäväin, koska elämä oli ikuinen aamuhetki ja immen poski sen purpurainen Eos. Hyvästi rikkaus ja ilo!

MARKUS. Haa! nyt ymmärrän, miksi olit niin karkäs mua saamaan tähän taisteloon. Mun toivoit siinä kaatuvan. Ja jos hengissä täältä olisin palannut, niin... Haa! arvaatpas mitä uskon?

TYKO. Että kuolemalla hän teidät olis palkinnut. Ken ei olis valmis uskomaan sitä? (Yö valkenee yhä enemmän, ja viimein on täys päivä.)

NIILO. Mitä sanot, maankuleksija? Missä on nyt franskalainen partas? Sitä tahtoisin vähän nyppeillä. No, miksi et tartu heti paistin-vartaases niinkuin oikea Pariisin keikari? Sinä vihelijäinen, miksi et vedä miekkaas?

TYKO. Siis ennätät minua ennen. (Vetää miekkansa.)

PAULI. Ja jos hän kaatuu, jos perkele sais voiton, niin miekkani tupestansa lentäköön.

NIILO. Tulkaat kaikki! Ja jos myöskin Pauli kaatuu, niin tuossa Yrjö!

YRJÖ. Juuri niin, Niilo.

NIILO. Sinä talonpoika-lurjus! Sinunko kanssas kävisin kamppaukseen minä? Sinut potkin tästä palleraisen naasikkas turviin.

YRJÖ. Tänne miekkas, Tyko, minä tahdon tehdä lihaa! (Aikoo temmata miekan Tykolta.)

TYKO. Pois, Yrjö! Tilinsä minulle on suurempi.—Niilo! (Tyko ja Niilo miekastelevat.)

PAULI. Nyt ole niinkuin taivaan sineys,
Mun Tykoni. Sun asias oikea
Ja vapaa sydämmes sua nostakoon!

YRJÖ. Nyt ole niinkuin »kissa liukkaall' jäällä»,
Ja vapise kuin haapa myrskyssä,
Mun Niiloni. Sun musta omatuntos
Kuin vuori raskas päälläs maatkoon
Ja painakoon sun alas helvettiin. (Niilo kaatuu.)

TYKO (erikseen). Miks' täytyypi mun kotokankahilla
Viel' heimolaisen verta vuodattaa!

YRJÖ. Hän kylliksi on saanut.

TYKO. Yrjö, Yrjö!
Nyt näytä, mitä vakuutit ja vanhoit.
Jos juomas meitä hirmuisesti petti,
Niin oman rintan' lävistäköön miekka,
Mi Niilon verestä nyt punertaa.

YRJÖ. Minä juoneen käyn. (Ottaa kiväärinsä. Niilo, maatessaan maassa, ampuu pistoolilla Tykoa, Elma heräyy ja juoksee kamostuen ylös, Tyko rientää häntä syleilemään.)

MARKUS. Sinä perkele! (Pistää Niiloa miekallansa.)

PAULI. Tyko, oletko haavoitettu?

TYKO. Mä Elmaani syleilen!

YRJÖ. Se ampuma toi hengen, ei kuolemaa.

ELMA. Missä olen?

HANNA. Sun Tykos sylissä.

TYKO. Sylissäni taivaani on!

NIILO (erikseen). Hän elää, elää! Elma elää! Elma. Oi korkeuden Jumala!

MARKUS (erikseen). Vallitseeko tänä yönä noita-voimat!

ELMA. Tämä onpi Tykon halailus!

TYKO. Mun lemmittyni kallis!

HANNA. Hän pyörtyy.

TYKO. Ole uljas tyttö, Elmani. (Elma pyörtyy Tykon syliin.)

MAUNO (tähän asti seistään hämmästyksissäänsä). Tapahtuuko ihmeitä vielä? Ihmeen, ihmeen edessäni näin. Elmani kuolleista nousee. Hän elää! (Tarttuu Elmaan.) Mutta ällös kuolko, ällös kuolko samana hetkenä taas. Avaa silmäs, tyttöni! Ylös, ylös, ylös! Minä vannon, että hänen pitää elämän.

ELMA (tointuen). Niin, isäni. Sen rinnoilla ma lepään,
Jok' onpi sieluin hekuma ja autuus
Ja josta elämäni, toivoin tulee.
En ole kuollut, vaikka kuolla tahdoin;
Oi, anteiks' anna, taivaan vallitsija!

HANNA. Sä unijuomaa joit, et myrkkyä.

ELMA. Nyt ymmärrän.—Ja Tykoni on tullut?

HANNA. Ja veljes Pauli myös.

ELMA. Mun kaunis veljein,
Sua tervehdin.

PAULI. Mun sisareni armas!

ELMA. En petollinen ollut Tykolleni?

TYKO. Sä kuoloon asti uskollinen olit.

ELMA. Nyt alkaa elo lemme lipun alla.

TYKO. Yö lähestyy, mun aurinkoni laskee.

ELMA. Min sanoo Tyko? Huomaa, että onpi
Se Gibeonin pyhä aurinko.

TYKO. En tiedä, mutta tyhjää hengitän.

ELMA. Sä horjut, ystäväin!

PAULI (pidellen Tykoa). Hän verta vuotaa!

YRJÖ. Oi, häntä kohdannut on rosmon luoti
Ja lävistänyt ruumiins!

ELMA. Miksi näin?

PAULI. Oi Niilo, Niilo, peto kavala!

MARKUS. Ei, piru tulisesta helvetistä.

ELMA. Gehennan savu taivaasemme nousee.

HANNA. Oh, veri vuotaa hänen rinnastaan!

ELMA. Vait', Hannani, ne ruususia ovat.

MAUNO. Ah! älä näytä vimman muotoa,
Mun tyttärein; hän ehkä tointuu vielä.

TYKO. Pois turha toivo; kuolema on tässä.

ELMA. Mut kuinka ompi tapahtunut kaikki?

HANNA. He miekasteli, viimein kaatui hän,
Mi huohottaen makaa tuossa nyt;
Sielt' lähetti hän petollisen luodin
Ja sama ampuma sun herätti.

TYKO. Se nukuttavi mun. Nyt lepoon käyn.

ELMA. Niin, lepoon, lepoon käymme molemmat;
Tässä' ompi meillä sammalhieno sija.

TYKO. Ei vielä, tyttö, ensin sepel päähän!
Nyt seisot morsian, ja nyt—»luonto,
Käy vihkimään».

ELMA. Niin, niinpä lauletaan,
Miss' on mun seppeleni?

HANNA. Tässä, Elma.

ELMA (pane seppelin päähänsä).
Sua kiitän, Hanna; sinäpä sen sidoit.—
Kas tässä seisoo morsian,
Tässä' Tuonen veräjällä; jalo, tyyni,
Kuin Junon istuimella istuisin,
Ja tomun mailma kiiriskelis allain.
Nyt tule viikatteellas, enkeli;
Mä hymyilen kun katkee sydän-juuret.

TYKO (tempaisee itsensä irti Paulista, joka on pitänyt häntä).
Kas tässä oman ylkäs syleilys.
Niin, neitoni!
Hääriemumme on lyhyt; yhtäkaikki,
Tääll' ompi lyhyt kaikki ihanuus,
Niin kirjoitettiin lakiin elämän.
Mä kuolen, niin, mä kuolen. No,
Ken kuolee onnellisempänä häntä,
Mi morsiamensa helmaan nukkuvi?

(Hän horjuu; Pauli ja Elma taluttavat hänet istumaan kivi-raunion juurelle ja Elma jää istumaan hänen viereensä.)

MARKUS (erikseen). Mun Jumalani! olentoni voima,
Kuin rautatammi ennen jykevä,
Nyt menehtyy kuin korsi tulessa,
Ja poveheni rynkää pimeys.—
Mi ompi ihminen? Vaan heikko varjo,
Vaan sumuhaamu, joka haihtuu pois,
Kun korkeuden säde häntä kohtaa.

Niin väikyn tässä sorrettuna minä,
Ja myrsky ijäisyyden merestä
Nyt alkaa käydä hirveell' pauhinalla,
Ja sielu vapisee ja kauhistuu. (Ääneensä.)
Mun Tykoni, mun poikani, mua kuule!

TYKO. En oikein kuule; vasarat ja kanget
Nyt kovin paukkaut kiviseinissä.

PAULI. Jo houraus on käsittänyt miehen,
Ja aatoksensa työksentelee nyt
Uraalin uumentojen syvyydessä.

TYKO (nostaen itseänsä).
Oi Pauli! tääll' on ilma paahteinen
Ja huokausta täynnä. Kahleet pois,
Ja aukee, vuori! Vapaus meit' kutsuu
Ja kaunis impi Pohjan kunnahilla. (Kuolee.)

MAUNO (erikseen). Sydämmen viimehinen kamppaus.

MARKUS. Mun armas poikani, tok' anna kuulla
Viel' yksi sana huuliltasi tänne.

PAULI. Te ette avaa kuolleen huulia.

MARKUS. Hän on siis kuollut?

PAULI. Kuollut ompi hän
Ja kylmentynyt sydän, jonka vertaa
Ei huokeasti täällä löydetä.—
Tää onko Tykoni, mun kumppanini,
Se tulinen, se kirkas-otsainen,
Mi niinkuin humiseva lumi-aura
Tiet karkuretkellämme raivasi,
Kaikk' esteet murtaen? Et tiennytkään
Sä silloin kuolemahan rientäväs.
Nyt hyvästi, mun uljas toverini,
Ja lepää makeasti matkaltas!

ELMA. »Hyvästi, Pauli», lempeesti hän vastaa.

MARKUS. Niin, niin! Ja häneltä en anteiks' saanut.

ELMA. Ja Tyko, eikö anteiks' antais hän?
Oi katsokaat, mi tyynyys ihana
Ja kuva sovinnon on kasvoissansa.
Ja tuntuupa kuin korvaani hän kuiskais:
»Miks' viipyy Elmani?» Mä tulen, tulen,
Ja siellä rauhanmaassa kohtaamme,
Jost' äsken unta näin.
Mä laakson kauniin, ihmeellisen näin,
Se ol' kuin niittu kukkaskirjava,
Min keskell' kirkas lähde kiilsi;
Hopeakimmeltävät joutsenet
Kuin lumipilvet sinisellä taivaall'
Sen pinnall' rauhallisest' uiskeli,
Ja koivut niinkuin juhlalliset tornit
Sen partahalla rehevinä seisoi,
Ja heidän latvoissansa lenteli Kerubit ja serafit ihanat,
Ja lehto kaikui laulun helinästä.
Niin, siellä, siellä kohta yhteen tullaan.

NIILO. Haa, perkeleet! mua viskatkaa jo täältä
Luo kirottujen alas.

ELMA. Jo korkealla loistaa päivän silmä
Ja yli aavan, kanervaisen kankaan

Käy raikas aamutuuli. Ihanata
On kuolla, kuolla armaan rinnoille.

HANNA. Hän kelmentyy ja vaipuu. Elma!

ELMA. Hanna,
Mun sisareni, mitä tahdot? (Kuolee.)

HANNA (tunnustaen Elmaa). Hän kuolee, kylmenee!

MARTTI. Martti, lähde tästä pois, pois, pois! (Menee.)

MAUNO (erikseen). Mikä hetki ollee nyt, koska tyttäreni käy Tuonelaan ja meidät unohtaa?

YRJÖ. Kaikki siis. Ja sinä, jonka teos tämä on, sinä hengität vielä. Oi, riennä! sua varrotaan jo tuomiosalissa; riennä, riennä tutkintoon.

NIILO. Niin, kohta.—Markus, mun kuolemani toki pelasti teidät, jonka olin päättänyt murhata.

YRJÖ. Se tietään. Nyt muistele vaan itseäs.

NIILO. Oikein! Myöhään vaan. Ei! Vielä pienen pilkun näen keskellä pilvien pimeyttä; mutta se vähenee vimmatulla vauhdilla. Nyt on se pieni kuin neulan pistos, ja nyt, nyt se peittyy. Niin juuri! (Kuolee.)

MARKUS. Mauno, suuri osa elämämme matkaa on kulunut vihassa ja vainossa keskenämme.

MAUNO. Sen antakoon meille anteiksi taivaan Herra!

MARKUS. Oi hirmuinen pimeys sieluissamme!—Mauno, nyt pyydän sun kättäs.

MAUNO. Mun naapurini! (Kättelevät.)

MARKUS. Nyt, Mauno, elä rauhassa, peri Viitala ja yhdistä rakkaasti molemmat kartanot. Minusta pääset nyt.

MAUNO. Markus, Markus! (Tarttuu hänen käsivarteensa.) Ottakaat häneltä miekka. Hän riivauu. (Yrjö tempaisee hänen kädestänsä miekan.)

YRJÖ. Siivosti, herra!

PAULI. Eläkää, vanha mies, jos korkeuden armoa vielä toivotte.

MARKUS. Haa! Sitäkö taitaisin toivoa minä?

HANNA. Viel' eikö loppunehet hirmutyöt?
Mä sairastun jo nähdessäni näitä.
Oi, Pauli! (Kallistuu Paulin rinnoille.)

PAULI. Urheutta vielä, Hanna!

HANNA. Mut olethan kuin jumala sä kaunis!
Murheesta, kauhusta ma tukehdun
Mut juovun myöskin lemmen hekumasta. Ooh!

MAUNO. Mä tunnen, että pian heitä seuraan;
Tok' ilauttaa, mitä näen, nuoret.
Te pyhään liittoon käynte? Erehdynkö?

PAULI. Hän morsiamen on. Mut tästä sitten.
Nyt olkoon huoli näistä uhreista.

YRJÖ. Jää tähän, Pauli, minä käyn toimeen, saattaaksemme tästä pois näitä kuolon saaleita. (Menee.)

MARKUS. Mun Paulini ja neitoseni Hanna,
Mit' irtainta ja kiinteää on mulla,
Se saakaat kohta; ottakaat se vastaan.
Mä etsin itselleni jonkun loukon
Ja siellä säkkiin, tuhkaan pukeun
ja armoo anon, jos viel' armoo löytyy.
Mä tästä kiirehdin! (Poistuu kiivaasti.)

MAUNO. Miks' eläisin mä enään? Minun kautta
Se tähti tarhastansa syöstihin
Tuonn' alas varjoin maahan. Kuolo, riennä!
Mut luonto itse parastansa tekee,
Sen tunnen, silmäni jo himmentyy
Ja jalkain horjuu. (Hannalle.)
Taluta mua, lapsi,
Pois tästä; vuoteelleni vaivun mä
Ja sitten ummistakaat silmäin te,
ja onnellisest' eläkää
Ja rakentakaat rauhaa, rakkautta
Taloihin, joissa vihan tuli riehui.
Ne, jotka tätä tulta kannattivat,
Nyt voimatonna ovat, laastaan pois
Kuin myrskyyn akanat.—jaa, niinpä käy;
Ja sijan saakoon henki parempi.

(Mauno, Hanna, taluttaen edellistä, menevät; Pauli katsellen Tykoa ja Elmaa, seisoo jälellä.)

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KARKURIT ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or

creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.

- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.